

Borci-prostovoljci za severno mejo 1918-1919 pričakujejo ureditev vprašanja priznavalnin

O rešitvi vprašanja materialnega priznanja borgev, ki so ob prevratu leta 1918 kot prostovoljci z orožjem v roki ubrali tujcu, da ni zavzel obsežnih, gospodarsko bogatih in strateško pomembnih predelov našega narodnostnega ozemlja na severu naše države, se je zlasti v zadnjih dveh letih mnogo govorilo in pisalo. Do konkretnega reševanja tega vprašanja pa doslej ni prišlo. Lani oktobra je republiški odbor Zveze prostovoljcev-borcev za severno mejo 1918/1919 naslovil na vse slovenske občinske skupščine vlogo, v kateri je zlasti poudaril naj bi tudi slovenske občine kot predstavnice slovenske narodne skupnosti spoznale pomen takratnih odločil-

povedala, da bo prihodnje leto minilo 50 let od zgodovinskih borb na severni meji, ki so bile odločilne pri določanju naše sedanje severne meje na mirovni konferenci 1. 1919. Republiški odbor pripravlja program jubilejnih proslav in prireditev, katerih namen naj bi bil predvsem naši slovenski javnosti, zlasti pa naši mladini predočiti takratna zgodovinska dogajanja, kjer so prav prostovoljci-borci za severno mejo odigrali odločilno in za našo severno mejo usodno vlogo.

Predsednik tov. Leskošek je zastopnikom borcev za severno mejo zagotovil, da bo republiški odbor ZZB NOV dal vsem občinskim organizacijam ZZB NOV Slovenije pobudo, naj pri omenjenih jubilejnih proslavah sodelujejo.

Prostovoljci-borci za severno mejo pričakujejo in upajo, da bo vprašanje materialnega priznanja zadovoljivo urejeno vsa do prihodnjega leta, ko poteka 50 let, odkar so z svojimi nesebičnimi, požrtvovalnimi borbenimi akcijami rešili domovini na njenem severu toliko dragocene slovenske zemlje, narodnega bogastva in — slovenske krvi.

F. S.

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERSIČ
ODGOVORNI UREDNIK
CR TOMIR SINKOVEC

Leto V
Št. 34
29. VIII. 1967

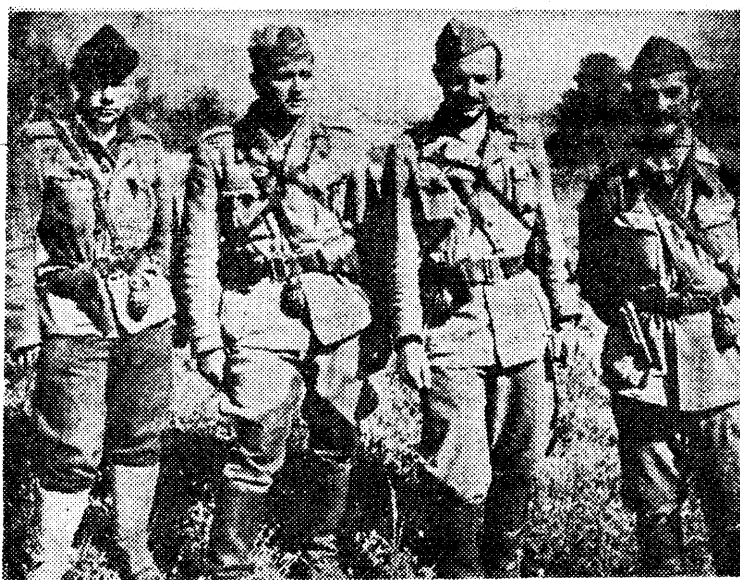

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

POGOVOR S STANETOM ŽURO, BORCEM GUBČEVE BRIGADE VSE OD NJENE USTANOVITVE

OB OBLETNICI ROJSTVA GUBČEVE BRIGADE

4. septembra bo minilo 25 let od tistega slavnostnega dne, ko se je slovenska partizanska vojska okrepila z jekleno pestjo Gubčeve brigade. Pod ognjem in mečem roške ofenzive je 700 borcev tega dne v gozdu nad Trebelnim priseglo zvestobo narodu in pogibel tiranom. Pot Gubčeve brigade je vodila skozi številne in pomembne zmage. Spomini nanjo ne bodo nikdar umrli. Ob obletnici pričetka poti brigade so še bolj zagoreli in pogovor s tovarišem Stanetom Žuro iz Ljubljane, borcev brigade od ustanovitve do konca vojne, je še enkrat obudil odmev korakov gubčevcev.

KOMANDANTI PRVIH STIRIH SLOVENSKEH BRIGAD: IVAN LOKOVŠEK-JAN, NARODNI HEROJ JOŽE KLANJŠEK-VASJA, JOŽE MALIČ-NARIČ-KRIŽEVSKI IN NARODNI HEROJ DRAGAN JEVIĆ NA DOLENJSKEM V ZACETKU MAJA 1943

Malo je še tistih »pristnih« gubčevcev, ki so bili v brigadi ob njeni ustanovitvi. Tu so še fantje, prav taki, kot so bili ob osvoboditvi: poročnik Jože Jančič-Januš, podporočnik Jože Plevnik-Pep, major Stane Škrjatelj-politkomisar brigade, poročnik Jože Černe, poročnik Alojz Rajer-Miško, Alojz Koračin-Cent, poročnik Justin Novak. Prišli so iz dveh bataljonov Krškega odreda in dveh bataljonov Zapadnodolenjskega odreda. Brigada se je v hudih bojih redčila, fantje so odhajali na druge položaje, nadomestili so jih novi borci.

Stane Žura se je rodil v Kandiji pri Novem mestu. Pravi, da za svojo mladost ne bi dal

počenega groša. Z velikim naporom se je sam prerinil do mizarjskega poklica in ob kapitulaciji položil pomočniški izpit. Ker se ni mogel sporazumeti s takratnimi razrednimi razlikami, katere je imel priliko opazovati,

je napredna misel kmalu našla mesto v njegovem srcu. Hodil je na sestanke pri Brecetovih v Zagradu. Če ne bi imel smole — partizani so prišli v Zagrad — bi bil že 1. novembra v gosti. Tako pa je 10. decembra 1941 peš mahnil proti Novemu mestu. Med potjo so ga dobili v pest fašisti, ga pretepli, zaprli v novomeškem Rotovžu in ga po desetih dneh izpustili. 5. januarja je stopil v Duletovo partizansko četo na Dolenjskem. Bil je borec, kurir v štabu 5. grupe odredov do roške ofenzive, mizar v tehnikah na Rogu. Ob koncu avgusta se je vrnil v Zapadnodolenjski odred in v njegovem sestavu 4. septembra 1942 postal borec SNOUB Matije Gubca. Takrat mu je bilo 21 let.

Na kratko smo prehodili Stanetovo pot v Gubčevo brigado. Dobro se je spominja, še posebno pa mu je v sruču obležal dan ustanovitve brigade:

»Med borce, zbrane v krogu sredi gozdne jase, je prišel Aleš Bebler in nam prebral ukaz poveljstva slovenskih partizanskih čet o ustanovitvi nove brigade, ki naj nosi ime Matije Gubca. Kaj kmalu smo se zavedali, da brigado čakajo težke naloge: nad Blečjim vrhom so nas na-

padli belogradisti, pod Trebelnim pa Italijani. Nenaden napad smo uspešno odbili.«

Istega dne kot Gubčeva je bila ustanovljena tudi Cankarjeva brigada. Brigadi sta si bili ves čas bojev precej podobni. Skupaj sta se bojevali v sestavu 15. divizije na Notranjskem, Dolenjskem, Suhi krajini in Beli krajini. Občutni so bili

(Nadaljevanje na 3. strani)

Župan mesta Pesaro obiskal predsednika Franca Leskoška

Župan italijanskega mesta Pesaro, Giorgio de Sabbata, ki je na obisku v Sloveniji, je 21. avgusta skupno s svojo soprogo obiskal predsednika ZZB NOV Slovenije Franca Leskoška.

Giorgio de Sabbata je bil komandant V. pesarske garibalbinske brigade, v katere sestavu se je boril tudi jugoslovanski partizanski bataljon »Stalingrad«. Bil je tudi pobudnik pobratenja med Ljubljano in Pesarom.

Pogovoru med predsednikom ZZB NOV Slovenije in županom Pesara so prisostvovali člani RO ZZB NOV Slovenije Stanko Runko, Milko Štolfa in Polde Vrbovšek. Drugi dan — 22. avgusta — je predsednik Franc Leskošek skupno z gostoma obiskal mesto in rudnik Velenje ter muzej revolucije v Celju.

Ob zaključku pogovorov je župan Pesara Giorgio de Sabbata povabil predsednika Franca Leskoška, da z delegacijo ZZB NOV Slovenije v oktobru obišče Pesaro.

Pripravljen je republiški zakon o vojaških vojnih invalidih

Spremenjena in dopolnjena invalidska zakonodaja, ki je zajeta v zakonu o vojaških vojnih invalidih, objavljenem 11. maja letos, predvideva prenos precejšnjega števila pristojnosti na republiki. Za uveljavitev vseh novosti v invalidski zakonodaji pa so potrebni posebni republiški zakoni o vojaških vojnih invalidih.

Spričo tega, da je v navedenem zakonu določeno, da stopijo v veljavo nova določila glede finančnih sredstev za varstvo vojaških vojnih invalidov že v januarju 1968, bi bilo pričakovati, da bo republiški zakon SR Slovenije o vojaških vojnih invalidih do takrat že izdelan in tudi uzakonjen. Toda vse kaže, da le-ta ne bo mogel biti sprejet pred koncem letošnjega leta. Tudi ko je zakonski osnutek že izdelan, morajo o njem razpravljati še mnogi pristojni forumi in skupščinski odbori, da pride dokončno pripravljen pred ljudsko skupščino, ki ga nato sprejme.

Pozanimali smo se, kako je s pripravi za ta zakon in izvedli:

Na republiškem sekretariatu za zdravstvo in socialno varstvo že pripravljajo teze, zbirajo pa tudi gradivo, podatke in izračune, kar vse je potrebno za izdelavo osnutka zakona. Večina občin je vse potrebno gradivo že zbrala in poslala, toda jih je še nekaj, ki potrebnih podatkov še niso poslale.

Komisija vojaških vojnih invalidov republiškega odbora ZZB NOV je tudi že razpravljala o predlogih, ki naj bi jih upošteval novi zakon, in jih tudi sprejela. Ti predlogi, ki jih

je republiški odbor Zveze združenj borcev NOV Slovenije dostavil na pristojno mesto, se nanašajo prvenstveno na invalidski dodatek. Le-ta naj bi se v smislu teh predlogov primerno povečal in to vsaj do višine minimalne pokojnine. Z omiljenjem pogojev bi bilo treba po teh predlogih doseči tudi zvišanje števila uveljavcev tega dodatka v Sloveniji od sedanjih 6200 vsaj na 8000.

Predlogi pa se nanašajo tudi na ureditev invalidnih vdov in svojcev padlih borcev.

Seveda bosta upoštevanje in izvedba teh predlogov odvisna predvsem od sredstev, ki jih bo republika v ta namen zagotovila.

Vsekakor je pričakovati, da bo osnutek republiškega zakona o vojaških vojnih invalidih izdelan do konca oktobra. Ker pa bodo morali o njem razpravljati vsi prizadeletni forumi, vključno ZZB NOV, je malo verjetnosti,

Besede in dejanja

Izobraženi sprevedniki

Soferti v Vrnjački Banji večkrat ponosno naglašajo, da imajo vsekakor najbolj izobražene sprevednike v Srbiji. Imajo pa tudi prav, saj je eden od teh inženir, drugi je končal prvo stopnjo fakultete, tretji je dokončal višjo ekonomsko-komercialno šolo in sedaj nadaljuje študij na ekonomski fakulteti, a četrti je že pred dvema letoma diplomiral na višji pedagoški šoli v Kragujevcu.

Politika, 17. avgusta 1967

Najdražji blagajniki

Vsak dan pošiljajo sodišča v delovne organizacije več kot tisoč izplačilnih nalogov za plačilo računov, ki jih podjetja niso poravnala. Tako so sodišča postala svojevrsni, verjetno najmočnejši blagajniki v državi in kakor najpomembnejši, saj morajo podjetja samo za takšne sodne stroške plačati na leto več milijard dinarjev.

V letu 1965 je na eno gospodarsko organizacijo v industriji prišlo povprečno 41 plačilnih nalogov, lani že 50, v prvem četrtletju letos pa se je, po podatkih službe družbenega knjigovodstva število plačilnih nalogov spet povečalo.

Nedeljski dnevnik — 20. avg. 1967

Zaloge tekstila naraščajo

Kljub manjši proizvodnji in povečanemu izvozu — za 13,4 odstotka — so se zaloge v tekstilni industriji v prvem polletju povečale za 12 odstotkov. To je zdaj največji in najbolj zaskrbljujoči problem naših tekstilnih proizvajalcev. Redki so, ki pričakujejo, da bo prodaja različnih tekstilnih izdelkov kaj boljša v prihodnjih mesecih.

Delo — 22. avgusta 1967

Visoki izdatki

Celotni izdatki sklada invalidsko-pokojninskega zavarovanja znašajo v razdobju januar-juni 545,14 milijona din. V primerjavi s predhodnim mesecem so se zmanjšali za 14,8 milijona odnosa za 14,7 odstotka. Izdatki so bili manjši zato, ker je bila junija izplačana uskladitev pokojnin v višini 5 odstotkov za en mesec, medtem ko je bila maja izplačana uskladitev pokojnin za pet mesecev.

Gospodarski vestnik — 22. avg. 1967

Dvojni pomen

Sest dolarjev pomeni za trgovce meter uvoženega volnenega blaga, za našo volnarsko industrijo pa 3 do 3 in pol metra volnenga blaga, in vendar trgovci dobijo devize za uvoz blaga, naši volnarji pa ne za surovine.

Delavska enotnost — 19. avg. 1967

Nelojalna konkurenca

Kaže, da je skrivnostni in anonimnosti v neslogi med 30 izvozniki koruze sedaj konec. Na sestanku pridelovalcev koruze v poselstvenih gospodarstvih zbornice Vojvodine je predstavnik Skupnosti kmetijsko-industrijskega Komiteta območja »Produkt« iz Novca Sada, ki je s ponudbo treh tisoč ton koruze po 58,5 dolarjev nekega Avstrijca povzročil prekleto šklenjene kupne pogodbe te količine od »Graneksporta« po 60 dolarjev.

Ekonomska politika — 19. avg. 1967

Praznik občine Sežana

Tudi letos so v občini Sežana praznovali občinski praznik, ki ga vsako leto slave 28. avgusta v spomin na prihod prve četice sedmih partizanov na Primorsko. Prve slovesnosti so bile že v soboto v Senožečah, ko so sprejeli partizanske borce; v Sežani je zvečer nastopil gorški oktet. Naslednjega dne dopoldne je bila v Senožečah slavnostna seja občinske skupščine. Odborniki so sprejeli sklep o imenovanju osnovne šole v Hrpoljah po narodnem heroju Bogomiru Benčiču-Brkinu. Nato so odkrili spomenik in priredili krajšo svečanost; govoril je zvezni poslanec Jože Eržen, v kulturnem programu pa se je predstavilo gorško gledališče. Popoldne je bilo v Senožečah partizansko srečanje borcev Pivške čete in karavle »P-3« ter aktivistov.

Srečanje Tito — Longo. — Predsednik Zveze komunistov Jugoslavije Josip Broz Tito je na Brionih sprejel generalnega sekretarja Komunistične partije Italije Luigijs Longa in se zadržal z njim v pogovoru, ki je potekel v prijateljskem vzdušju. Predsednik Tito je nato sprejel tudi predsednika italijanskega senata Merzagora in generalnega sekretarja KP Francije Waldecka Rocheta.

Darilo Jugoslavije Mehiki. — Jugoslovanski veleposlanik v Mehiki Dalibor Soldatić je izročil zdravstvenim oblastem Guadalarare ključne novega zdravstvenega centra »Jugoslavija« — darilo jugoslovanske vlade ljudstvu prijateljske Mehike. Zdravstveni center bo nudil zdravstveno varstvo 200.000 delavcem. Celotna oprema je izdelana v Jugoslaviji.

Sestanek v Delhiju. — V New Delhiju je zasedala skupina za industrijsko sodelovanje Jugoslavije, Indije in ZAR. Trojni sestanek je bil posvečen sodelovanju v proizvodnji, pa tudi temu, da bi se povečale izvozne zmogljivosti treh držav. Na sestanku so poudarili, da dogodki na Srednjem vzhodu opozarjajo na to, kako potrebna so prizadevanja po gospodarskem sodelovanju treh držav.

V žarišču dogodkov

V Bagdadu le splošna priporočila. — Po sedemdnevnih razpravah so ministri za gospodarstvo, finance in petrolej arabskih držav končali konferenco v Bagdadu s splošnim, vendar zelo poslopienim sporazumom v vrsti priporočil, da bi v boju proti izraelski agresiji posegli po gospodarskih sredstvih. Konferenci se žal ni posrečilo sprejeti konkretnega načrta.

Arabski vrh v Kartumu. — Danes popoldne se bo v sudanskem glavnem mestu Kartumu začela konferenca šefov arabskih dežel. Na dnevnem redu sestanka bo utrjevanje skupne akcije pri odstranjevanju posledic izraelske agresije na vojaškem in gospodarskem področju. Analizirali bodo tudi vzroke razhajanja med arabskimi deželami, predvsem spor med ZAR in Saudsko Arabijo zaradi Jemena.

ZDA: kako opravičiti bombardiranje? — Kaže, da Johnsonu sploh ni več mar, kako bo opravičil bombardiranje Hanoia in drugih ciljev Severnega Vietnama. Ameriški vladi se niti ni zdelo objaviti, da so opravili letalske napade nad središčem Hanoia. Protiletalska obramba napadenih je odlično delovala, saj je sestrelila 5 ameriških letal.

Prvi množični proces v Grčiji. — Pred vojaškim sodiščem v Atenah se je začel prvi sodni proces proti nasprotnikom sedanjega vojaškega režima v Grčiji. Na zatožni klopi je 37 ljudi, obtoženih, da so maja letos razpečavali letake zoper vojaški režim. Na pritisk javnosti pa so fašistične oblasti morale iz zapora izpustiti bivšega zunanega ministra Averoffa.

Nov val rasnih nemirov. — V ameriški zvezni državi Louisiana so spet izbruhnili neredi, ko so skupine črncev zanele več požarov in metale zažigalne bombe v avtomobile. V New Havenu je župan uvedel izjemno stanje in policijsko uro v črnski četrti mesta. Dobro oborožene policijske patrulje, opremljene s solzivcem, preprečujejo vsako zbiranje ljudi na ulicah.

Z mitraljezi nad kmete. — Kakih 500 kmetov je pod vodstvom nekega poslanca prišlo v letoviško mesto Acapulco v Mehiki, da bi od združenja lastnikov delavnic za predelavo kobre zahtevali zvišanje odkupnih cen za kopro in kokos. S poslopja združenja pa so nanje pričeli z mitraljezi streljati plačani provokatorji; ubili so 23 kmetov, ranili pa jih 80.

Vandalizem nad Britanci v Pekingu. — Potem, ko je potekel kitajski ultimatum Veliki Britaniji, da ponovno odprejo urade kitajskega tiska v britanski koloniji Hongkong, so rdečegardisti vdrli v zgradbo britanske diplomatske misije in rezidenco odpravnik poslov v Pekingu zažgali, osebe pa hudo pretekli. Sedaj ne sme noben Kitajec zapustiti Velike Britanije brez dovoljenja britanske vlade.

Kitajska pripravila balistično raketo. — V japonskih vojaških krogih, pa tudi iz drugih uradnih virov, se je izvedelo, da namerava Kitajska izstreliti balistično raketo v Indijski ocean. Te dni je bilo v ameriškem senatu rečeno, da je po podatkih, ki jih imajo Američani, kitajska balistična tehnika bolj napredovala, kakor so predvidevali strokovnjaki.

Spopadi na Javi. — Na vzhodni Javi je ponovno prišlo do spopadov, v katerih je bilo ranjenih več pristavev bivšega predsednika Sukarna. V Gradukedini so vojaki in protisukarnovski študentje nastopili proti članom indonezijske nacionalne stranke. Do spopada je prišlo, ko so študentje poskušali razstresti po mestu protisukarnovske letake.

Premirje v Bukavuju. — Nacionalne kongovske sile in uporni bel plačanci v Bukavuju v vzhodnem Kongu so sklenili premirje. Bruselj še ni dal uradnih izjav. Menijo, da so belgijski naseljenci v Kongu, ki se boje represalij zaradi akcije belih plačancev, izvedli pritisk za sklenitev premirja in odhod belih plačancev iz Konga.

Manevri NATO v severni Italiji in Grčiji. — Jugoslovanska javnost je ogorčena zaradi manevrov vojaških sil severnoatlantskega pakta NATO v severni Italiji in severni Grčiji. Vzporedno z manevri so se na kongresu v Trstu zbrali rezervni oficirji članic NATO. Vojaška dejavnost v neposredni bližini naših meja gotovo ni slučajna in verjetno so jo inspirirali tisti, ki spremljajo zunanjo politiko Jugoslavije.

Hudi boji v Rodeziji. — V Rodeziji so se razvneli hudi spopadi z uporniki, o katerih trdijo, da so prišli iz Zambije. V bojih z uporniki sodelujejo tudi posebne južnoafriške čete. Nad upornike pošiljajo oklepna vozila in reaktivna vojaška letala. Kaže, da glavni cilj ni Rodezija, ampak Južna Afrika, kar potrjuje tudi dejstvo, da se proti njim borijo južnoafriške čete.

Da se mi nit življenja izteče...

Prav gotovo se še vsi predobro spominjamo tistih majske dni, ko je prišla težko pričakovana svoboda. Narodi celega sveta so si oddahnili. Vse je bilo kot prerajeno in prav gotovo je tiste dni tudi sonce, ki greje našo zemljo, lepše in topleje sijalo, ptički bolj veselo žvgoletli, zemlja pa je že tisto leto obilnejše rodila, da je tako lahko nastila svoje ljudi, ki so pričeli obnavljati svojo porušeno domovino in domove. Tedaj gotovo ni bilo človeka, ki se ne bi veselil tega, da je bil fašizem dokončno strti, strti pa so bili tudi okovi, ki so oklepali narode zaslužene Evrope.

Nič več ni pokalo po gozdovih, ni se bilo več treba bati sovržnika, ljudje ne bodo več umirali po koncentracijskih taboriščih. Preživeli borci so se počasi vračali na svoje domove, vračali so se tudi interniranci iz uničevalnih taborišč in vsi v pričanju, da jim bo družba dala dostojno priznanje za vse gorje, ki so ga med vojno prestali. Mnogi, premnogi so resda dobili zaslužena priznanja, toda žal še ne vsi.

Danes teče že trindvajseto leto po osvoboditvi in je še žal kar precej bivših borcev in internirancev, ki še nimajo urejene posebne dobe, čeprav so že pred leti napisali potrebne vloge ter navedli vse potrebne dokaze, predvsem priče, ki so v takšnih primerih najbolj verodostojni dokazi resnice, še posebno, ker okupatorji v teh primerih resda niso dajali nobenih priznanj, ampak nasprotno — njih cilj je bil, da bi čimveč svobodno mislečih ljudi pomorili...

Prav gotovo primer Karla Kranjca iz Ptuja ni edini primer, ko mi je pred dnevi ves ogorčen pripovedoval, da je že leta 1965 napisal vlogo za priznanje tiste dobe (dvojne) za čas, ko je bil kot interniranec nasilno odgnan 18. marca 1942 v Gonars, kjer je bil vse do kapitulacije Italije, do 19. septembra 1943. leta. Vrnil se je na svoj dom v Staro Cerkev, a že naslednje leto

ŽIVLJENJE IN DELO NAŠIH ORGANIZACIJ

V POČASTITEV SPOMINA NANJE

Združeni borci in vojaških vojn invalidov s terena Moste v Ljubljani sta organizirali za svoje člane izlet na Pohorje.

Trije avtobusi so nas odpeljali na ta lep izlet. Naš prvi postanek je bil v Celju, kjer smo si ogledali okupatorsko mučilnico v Starem piskru in nato nadaljevali pot do Frankolovega. Tam smo ob dveh spomenikih spoznali okupatorske grizote, ki so jih počeli s stoletji. V počastitev njihovega spomina smo položili venec ob spomenik in nadaljevali pot proti Pohorju.

Sredi pohorskih gozdov smo se ustavili pred logarsko kočjo na Osankarici in si tam ogledali dokazno gradivo o veličastni herojski borbi in smrti borcev

BORCI IN INVALIDI IZ MOST PRI SPOMENIKU V FRANKOLOVEM

NAROČNIKOM »TV 15«

V septembru, deloma tudi v oktobru, bodo pismonoše spet prihajali k vam, dragi naročniki. Čas hitro beži, naročnina za prvo polletje je že potekla. V svoj družinski proračun vnesite še znesek 8 novih dinarjev (800 starih dinarjev), kolikor znaša naročnina za drugo polletje. Upamo, da vas ne bomo prečudo bremenili in da se bo pri kopeli izdatkov, ki jih ima vsakdo pri nakupu ožimnice, šolskih potrebščin itd., našel tudi denar za naročnino.

Prosimo vse tiste, ki bodo med tem časom sami nakazovali naročnino, za razumevanje, če jih pismonoša ponovno obišče. (Polnočnice že pripravljamo in preden dosepejo do vas, nastane lahko marsikatera sprememba.) V takem primeru polnočnico zavrnite in sporočite pismonoši, da ste naročnino za drugo polletje že sami nakazali. Kdor bi pa kljub temu — po pomoči ali iz nevednosti — plačal naročnino dvakrat, mu bomo razliko knjižili v dobro za naslednje leto.

Opozorite pismonošo, če se naslov na polnočnici ne ujema z vašim sedanjim bivaličem. Na srednji del polnočnice naj napiše pismonoša spremembo naslova.

UPRAVA

OBVESTILA — VABILA

Občinska skupščina Logatec je 16. 6. 1967 sprejela sklep o podelitvi domicila Dolomitskemu odredu. Svečano listino in spominski trak bodo podelili na slavnostni seji občinske skupščine 10. septembra 1967 ob desetih dopoldne v Narodnem domu v Dolenjem Logatcu. Pripravljajni odbor je borcem Dolomitskega odreda in skojcem, katerih naslove ima, že poslal vabila; vabilo, ki ga danes priložujemo, pa naj velja tudi za tiste, ki vabil niso prejeli. Po svečanosti bo upodnel odhod na Kaljše nad Grčevcem, kjer bo tovariško srečanje.

Praznik Javornika in Koroške Bele

Dne 4. septembra bo združenje borcev Javornik-Koroška Bela skupaj s krajevno skupnostjo in drugimi organizacijami slavilo krajevni praznik in spomin na 4. september, ko so pred 26 leti fašisti ob zidu pokopališča na Koroški Beli ustrelili 5 talcev. Praznovanje se bo pričelo že 2. septembra, ko bo godba na pihala Svobode Javornik priredila pred novim domom družbenih organizacij koncert. Potem bodo odprli razstavo o NOB z naslovom »Pol stoletja našega kraja«. Naslednjega dne dopoldne bodo v Javorniškem Rovtu nad Javornikom odkrili spominski plošči Ivanki Krničarjevi in Evgenju Bizjaku. V slavo bodo vključili tudi športna tekmovanja. Za svoje padlih pa bodo v domu upokojeencev po slavnostni seji pripravili sprejem.

T. S.

Občinska skupščina in občinski odbor ZZZB NOV Metlika vabita vse borce NOV in druge občane v nedejo, dne 3. septembra ob 10. uri, na tradicionalno srečanje borcev na Pungertu v Metliki.

Program:
Pozdravni nagovor predsednika občinske skupščine.
Koncert metliške godbe na pihala.
Venček partizanskih in narodnih pesmi, poje pevsko društvo »Dušan Jereb« iz Novega mesta.
Recitacije članov KUD Metlika.
Nekaj narodnih skladb, ki jih bo igralo metliško tamburaško društvo.

Po končanem programu bo rajanje na Pungertu. Prireditelji bodo poskrbeli za belokranjske specialitete in dobro kapljico.

USPEŠNA DEJAVNOST

Uspehe posameznih združenj velja zabeležiti, saj spodbujajo druge k še večji dejavnosti. To je dejstvo, ki ga ne smemo prezeti, ko gre za res vidne uspehe te ali one organizacije.

Nekaj nad 1300 članov šteje združenje borcev krajevne skupnosti Milan Majcen in Hinko Smrekar v občini Ljubljana-Siška. Potemtakem je to najmočnejše združenje v tej občini, toda bolj kot po tem je znano po svoji vsestranski aktivnosti. Dejavnost te organizacije se ne odraža samo v urejanju članskih zadev, marveč po tem, da se lotevajo tudi perečih družbeno-političnih problemov.

V odbor tega združenja je članstvu uspelo izvoliti take odbornike, ki se vsestransko zavajajo dolžnosti, sprejetih z izvolitvijo. Zato so njihove seje vedno sklepne. Vsako delo, ki se ga lotijo, vsako nalogo, ki jo prevzamejo, izvedejo vestno in natančno.

V tesni povezavi z drugimi organizacijami uspešno sodelujejo pri urejanju vseh družbeno-političnih problemov v krajevni skupnosti in občini.

Ob narodnih praznikih prirejajo v Sercejevem domu uspele in dobro obiskovane akademije.

Ob dnevu ženskih poskrbijo, da gredo skupine pionirjev čestitaj vdovam in materam padlih borcev.

Za povezavo s članstvom skrbijo res marljivi poverjeniki, zato ne prezrejo starih in bolnih članov in jih odborniki večkrat obiščejo.

Se bi lahko naštevali — toda ustavimo se pri njihovih zadnjih uspehih. Pred kratkim so organizirali izlet na Koroško do Celovca in Gospe svete. Med potjo so se ustavili tudi ob grobovih padlih partizanov in položili nanje vence.

Da bi čim podrobneje spoznali vse kraje, ki so jih obiskali, so se obrnili na Zvezo koroških partizanov, ki jim je oskrbela spremljevalca.

V treh avtobusih se je odpravljalo 125 članov na ta izlet in vsi so bili izredno zadovoljni.

V septembru pripravljajo izlet čez Trbiž, Videm in Gorico, katerega se bo, sodeč po prijavah, udeležilo še več članov.

Vsestranska družbeno-politična aktivnost tega združenja, skrb za članstvo in uspehi njihovega dela so pač najlepša odlika te organizacije.

V. M.

Poizvedujemo

Tovariša Anton Svaiger iz Črnomlja ter Martin Bradar iz Karlova, moja nekdanja soborca, naj se mi javita.

Franc Dindek,
Rački vrh 24,
p. Slatina Radenci

Vsak član ZZZB NOV naj postane naročnik »TV 15«

Preden izbereš svojo vzmetnico me dobro poglej: samo mene kličejo **jogi**

... kajti vzmetnic je mnogo, jogi pa samo tista, ki jo proizvaja **MEBLO**

Ob tabornem ognju

je ponovno postal, in sicer 18. avgusta 1944, žrtev domobranske policije, ki ga je aretirala in kmalu je postal v zloglasnem taborišču v Dachauu številka, ki je samo čakala, kdaj jo bodo pogotnili ognjeni zublji krematorija, ki je gorel dan in noč. Imel je srečo in dočkal je svobodo ter se 15. junija 1945. leta ponovno vrnil v svojo, tokrat res svobodno domovino.

Do pred nekaj leti je bil zaposlen in prišla je upokojevec. Šele tedaj je utegnil napisati tudi vlogo, ki jo je napisal in odposlal 29. junija 1965. leta na socialno zavarovanje v Maribor. Po letu in pol, ko se je vloga doobra preležala in ko je o tem pisal že tudi Pavliha, so pričeli zasliševati ljudi, ki jih je kot priče navedel, da lahko potrdijo, kar je navedel v svoji vlogi. Zaslišali so tudi njega, kljub temu, da je že v vlogi vse točno opisal in potem je zopet vse zaspalo. Letos spomladi, in sicer aprila, je osebo interveniral njegov sin Milan, ki je aktivni oficir jugoslovanske vojske mornarice in takrat mu je direktor zavoda za socialno zavarovanje v Mariboru osebno obljubil, da bo zadevo takoj poslal na pristojno mesto. Vloga je sedaj z vsemi zahtevami v Kočevju in Kranje se upravičeno sprašuje, kako dolgo bo vloga še tam ležala v kakšnem predalu, predno se bo nekdo tistih, ki mu je družba zaupala to odgovorno mesto, da rešuje vloge bivših borcev in internirancev, spomnil, da je potrebno izdati ustrezno odločbo, ali prosičca vsaj obvestiti, da morda ni upravičen, da bi dobil tisto, kar mu daje zakon. Solznih oči in obenem ogorčen mi je ob slovesu dejal, da ima občutek, kot da tisti, ki bi naj izdali ustrezno odločbo o priznanju, čakajo, da se mu nit življenja izteče, kajti potem prav gotovo ne bo potreboval ničesar več...

*RANJO HOVNİK

Sence na zemljevidu Srednjega vzhoda

Kot temna senca so zdaj na političnem zemljevidu zasenečeni deli ozemlja treh arabskih držav — ZAR, Jordana in Sirije, ki jih je zasedla izraelska vojska. Izraelski napadalci v nasprotju z izjavami svojih najvišjih političnih osebnosti po vsem sodeč nimajo namena, vsaj v bližnji prihodnosti ne, zapustiti zasedena območja. Se več, s pripojitvijo Jeruzalema in naznanilom, da se bodo lotili gospodarskega izkoriščanja Sinaja, z izgonom desetisočev Arabcev z njihovih ognjišč in pozivi Židom po svetu, naj pridejo na »obnovo velikega Izraela«, oku-

patorji kažejo, da žele izveči kar največ koristi iz svojega agresivnega pohoda. Razen tega pa stoji vprašaj tudi nad strateškimi in gospodarsko življenjsko važnimi deli ZAR, Jordanije in Sirije.

JERUZALEM

Z odlokom OZN iz leta 1947 je bil Jeruzalem proglašen za samostojno administrativno enoto pod posebnim mednarodnim nadzorstvom. Za tako rešitev so glasovale tudi vse arabske dežele razen Jordana. Po izraelsko-arabskem premirju leta 1949 so Jeruzalem z razmejitveno črto razdelili na dva dela. Del me-

sta, ki se imenuje Staro mesto, je bil v okvirih Jordanije, ostalo mesto pa je pripadlo Izraelu.

Jeruzalem je sveto mesto treh velikih ver: krščanske, muslimanske in židovske. Najstarejši zgodovinski objekti verskega značaja so v jordanjskem delu, v okolici hriba Sion. V severozahodnem delu Starega mesta je tudi Zid objokovanja, največje svetišče Židov. To so ostanki templja, ki ga je zgradil car Salomon in so ga porušili Rimljani.

V jordanjskem delu mesta je okoli 65.000 Arabcev, ki so jih

pomena za obrambo ZAR. Dejansko je bil eden izmed prvih ciljev Izraelcev zavzetje Sarm el Šejka kot ključne točke na vhodu v Akabski zaliv, poleg tega pa je Sinaj pomenil tudi izhodišče za predor izraelskih čet do Sueškega kanala.

Za razliko od Sarm el Šejka, kjer je Izraelcem uspelo, da so odprli prehod za svoje ladje, je Sueški kanal še vedno zaprt za plovbo. To škoduje dejansko vsem državam, tako tudi sami ZAR, toda predsednik Naser je vseeno v svojem govoru ob 15-letnici egipčanske revolucije izjavil, da bo Suez zaprt vse dotlej, dokler bo izraelska vojska na vzhodni sinajski obali.

Na Sinajskem polotoku je tudi območje Gaze, ki obsega 258 kvadratnih kilometrov in kjer žive po večini arabski begunci, izgnani iz Palestine še leta 1949. Tako v političnem kot strateškem pogledu je Gaza zelo pomembna za ZAR. Izraelci zdaj odkrito govorijo o tem, kako sploh ne mislijo na umik iz Gaze.

SIRIJSKO MOSTIŠČE

Izraelski napadalci so zavzeli tudi del sirijskega ozemlja. To je gorati predel Hauran severno od Tiberijskega jezera. Ozemlje ni veliko in je le redko naseljeno. Razen malega mesta El Kuneitre na njem ni večjih naselij.

Toda v strateškem pogledu je osvojeno ozemlje odločilnega pomena za obrambo Sirije. S sedanjih položajev lahko na primer izraelsko topništvo obstreljuje sam Damask, glavno mesto Sirije.

Razen tega pa preko tega območja poteka stranska veja naf tovoda, po katerem teče nafta iz Dahrana v Saudski Arabiji v libanonske luke.

Tam je končno tudi zgornji tok reke Jordan, katerega vode so bile že tudi sicer predmet ogorčenih sporov med Izraelom in arabskimi državami.

Ko proučujemo položaj osvojenih ozemelj, nam postanejo očitni dolgoročni načrti Izraela proti sosednim arabskim deželam. Ta ozemlja lahko Izrael služijo kot mostišče za nove možne napadalne akcije proti Siriji, Jordanu in ZAR. Izraelci računajo tudi s tem, da bi z dolgotrajno zasedbo spodbudili gospodarstvo arabskih dežel, predvsem Jordana in ZAR, ker imajo zasedena za ti dve deželi življenjsko važna območja. Nazadnje tudi zadrževanje osvojenih ozemelj smatrajo Izraelci kot dobro podlago v vseh bodočih političnih pogajanjih.

Očitno so vse to resnične prednosti napadalcev. Toda treba je pomisliti, da čas vseeno ne deluje v prid izraelskim načrtom. Arabski svet, čeprav še tako hudo prizadet in pretresen zaradi izraelskega nepričakovane napada, vseeno razpolaga z ogromnimi materialnimi in drugimi sredstvi, ki velikokrat prekašajo izraelske možnosti. Razlika je samo v tem, ker so izraelski viri v popolni, celo v preobremenjeni rabi, vtem ko so arabski skoraj nedotaknjeni.

Prav zdaj v arabskem svetu začnejo ukrepi, da bi te, v glavnem neizkoriščene materialne, človeške in politične vire aktivirali in jih usmerili kar najbolj koristno. Vprašanje pa je samo čas...

PARTIZANSKO SREČANJE NA VRHEH

Mi!ulo nedeljo dopoldne so sončne rebri na partizanskih Vrheh oživele v prazničnem vzdušju. Tod so se srečali borci III. štajerske brigade VDV na svojem prvem zboru po vojni. Na Vrhe pa so prišli tudi borci revirske, kozjanske, koroške in pohorske patrolje, ki so v zadnjih dneh obiskali partizanske kraje, nekdanja bojišča in postojanke VOS na področju brigade VDV. Ob desetih dopoldne je podpolkovnik Zdravko Gomazeli predal raport predsedniku občinske skupščine Trbovlje Jožetu Lazniku, nato pa v krajšem govoru poudaril pomen borbenih akcij brigade, odlikovane z redom bratstva in enotnosti I. stopnje ter z vojaško zastavo. Govoril je tudi zvezni poslanec Bogo Gorjan.

Ob obletnici rojstva Gubčeve brigade

(Nadaljevanje s 1. strani)

udarci brigad po belogardističnih postojankah; brigadi sta razorožili italijansko vojsko ob zlomu Italije, sodelovali sta s hrvaškimi partizani in skupno z njimi zavzeli Bosiljevo.

»Takoj ob ustanovitvi me je tovariš Novljan postavil za kurirja,« se je tovariš Stane spominjal prvih dni v brigadi. »Bil sem v 1. četi 3. bataljona in vzdrževal zvezo s Cankarjevo brigado. Decembra 1942 pa se mi je nasmehnila sreča. V napadu na fašistično postojanko Dob pri Mirni sem dobil lahko brezo. Nihče ni znal ravnati z njo, ker takrat med nami še ni bilo primorskih fantov, ki bi se spoznali na italijansko orožje. Pazljivo sem pregledal mehanizem orožja in se kmalu naučil rokovati z njim.«

Stanetov mitraljez je pel v njegovih rokah smrtonosno pesem do julija 1943, ko je Stane postal komisar čete. V tem času je »mašina« nemalokrat odločila izid bitke partizanov v prid, posebno pa 26. januarja 1943, ko je Gubčeva skupaj s Tomšičevo, Cankarjevo, 13. proletarsko in 4. kordunaško napadla na sektorju Konjarič vrh, Vivodina in Krasiči.

»To je bil zame tudi eden najhujših bojnih metežev. Spopadli smo se z italijansko kolono, z Mussolinijevo elito; vojaki so nosili na ovratnikih embleme »MM«. Okrog polnoči sem s svojo četo juril po precej naginjenih rebri in z mitraljezom kosil sovražnika. Pa je medtem privršla mina in se razpočila poleg mene. V nogi mi je napravila za pest veliko rano. Prepekljali so me v žumbersko bolnico. Še po vojni leta 1952 so mi iz noge na operacijski mizi potegnili velik kos železa.«

V tej bitki — nekateri so vedeli povedati, da so Italijani kar iz svojih mrtvih tovarišev sprli delali okope — so partizani dobili nad 250 mul, velike kane zaloge streliva, na bojišču pa je obležalo precej sovražnikov.

Tovariš Stane se je vrnil v bataljon po dveh mesecih. Gubčeva brigada je bila hude boje z Italijani in belo gardo. »Večino akcij smo morali bliskovito

izvesti,« je dejal tovariš Zura. Nenadoma smo se pojavili, z močnim ognjem potolkli sovražnika in odšli.«

10. januarja 1944 je tovariš Stane postal namestnik komandirja čete, septembra 1944 pa operativni oficir 3. bataljona. Marca 1945 ga je brigadni štab poslal v Beograd na tečaj za komandanta bataljonov in brigad.

»Okrog 30 nas je s Krasince v Beli krajini z ruskim letalom

GUBČEVAC STANE ZURA

poletelo v Beograd. Zal mi je, da nisem 9. maja zvečer vkorakal s svojo brigado v Ljubljano; šele konec julija sem se z vlakom vrnil v Ljubljano.«

Pravi čudež je bil, če si ostal živ v vseh bojih Gubčeve, od ustanovitve do osvoboditve. To mi je povzel tudi tovariš Stane in dodal:

»Mnogo naših tovarišev je padlo tudi na pragu svobode. Morda bi bil tudi jaz med njimi, med tistimi 40 borci iz našega bataljona, ki so tik pred osvoboditvijo padli na Orljem. Pa sem takrat bil na tečaju v Beogradu.«

Gubčevac Stane Zura je zaprl svoj mali koledarček iz leta 1945, ki ga je natisnila partizanska tiskarna. Vanj si je bil zapisoval, kaj se je dogajalo v zadnjem letu vojne. Vse drugo ima zapisano v srcu. Ponosen je na tisto, na vse, o čemer še posebno ob obletnici ustanovitve brigade rada teče beseda, ponosen na bojno pot sijajnih zmag in bolečih izgub.

zdaj izraelski okupatorji podvrgli različnim oblikam diskriminacije in nasilja.

Generalna skupščina je v dveh resolucijah zahtevala, od Izraela, naj prekliče sklep o pripojitvi starega dela Jeruzalema. Toda Izrael noče upoštevati sklepov svetovne organizacije.

ZAHODNI JORDAN

Izraelska vojska je zasedla tudi del jordanjskega ozemlja zahodno od reke Jordan. Tudi na tem območju so pomembna židovska in krščanska svetišča kot na primer Betlehem. Ozemlje zahodno od reke Jordan je tudi najbolj rodovitni in gospodarsko najbolj pomemben del Jordana. Ta površina zajema 5600 kvadratnih kilometrov in na njej živi okoli milijon Arabcev, po večini beguncem iz Palestine, to je ozemlja, ki je postalo Izrael.

Zdaj je okoli 200.000 Arabcev zapustilo zasedeno ozemlje in se zbralo v okolici Amana, glavnega mesta Jordana. Privlači tako velikega števila beguncem in izguba ozemlja zahodno od reke Jordan sta hudo prizadela to deželo, ki je bila tudi drugače in že prej v težavnih gospodarskih razmerah. Jordan je že večkrat uradno obvestil OZN o tem, kako Izrael načrtno in preudarno izganja Arabce iz osvojenega območja.

SINAJSKI POLOTOK

Sinajski polotok, ki so ga zasedli Izraelci, obsega 56.000 kvadratnih kilometrov in je tako dvakrat večji od Izraela, ki obsega 21.000 kvadratnih kilometrov. Dve tretjini Sinaja sta skoraj povsem nenaseljeni puščavski območji. Toda kljub temu je Sinaj velikega gospodarskega pomena za ZAR. Na Sinaju so nedaleč od Sueškega kanala bogati vrelci nafte, ki so dajali 40 odstotkov egipčanskih potreb. Po pisanju zahodnega tiska zdaj Izraelci te vrelce izkoriščajo z vso zmogljivostjo, dohodke od njih pa cenijo na 100.000 dolarjev dnevno. Razen nafte so na Sinaju tudi bogata nahajališča manganove rude. Ni treba posebej omenjati, da je Sinaj skoraj popolnoma neraziskano območje in da zato sklepajo, da so v njegovih nedrhi ogromna naravna bogastva.

Pomen Sinaja pa je tudi v tem, da z enim delom meji na Sueški kanal, na drugi strani pa zapira vhod v Akabski zaliv. Obe vodni poti sta prvovrstnega

VZNEMIRJENJE V AVSTRIJI

Čeprav je tudi v Avstriji letošnje poletje precej sončno in toplo, zatemnjujejo ta lepi letni čas mnoge sence. Že več let pokriva v Avstriji zunanjetrgovinski deficit s tujskim prometom. Sedaj pa je opazno nazadovanje le-tega in sobe v mnogih hotelih in privatnih hišah so letošnje poletje le delno oddane.

V javnosti razpravljajo o tem zelo resno, kajti mednarodni tujski promet se je tudi letos zvilal, v Avstriji pa je močno upadel predvsem dotok turistov iz Zahodne Nemčije, več pa je turistov iz socialističnih držav. Gospodarske težave v Zahodni Nemčiji vplivajo na to, da potuje v tujino manj ljudi in da iščejo predvsem cenejše prostore.

Tajska prometna podjetja v Avstriji so se zaradi dobre dosedanje konjunktore razvabila in so zato gostom nudila vedno manj. Visoke cene nikakor niso v skladu s storitvami. Vse premalo je prizadevanj za posameznega gosta, za človeka. Naraščajoča konkurenca v tujem prometu zahteva stopnjevana prizadevanja. Kaže, da se dežela pri kritju deficita v zunanji trgovini ne more zanašati samo na eno gospodarsko vejo, kot je to tujski promet, ki je močno nestanovitno. Toda o tem bo stekla še večkrat beseda in prav gotovo je v prihodnje pričakovati tudi resne ukrepe.

Zaskrbljujoč je tudi politični razvoj. Precej časa so neonacisti okoli nekdanjega univerzitetnega docenta dr. Burgerja nemoteno izvajali bombne napade v Italiji. Z nastopom avstrijske vojske, policije in posebnih enot je bil dosežen le skromen uspeh. Burgerju je uspelo nekaj časa izogibati se aretaciji. Politični odnosi med Avstrijo in Italijo so se poslabšali in so že resno ogroženi. In nevarnost je prav v tem. Burger in njegovi sodelavci imajo tesne stike s fašističnimi skupinami v drugih delih Evrope, predvsem s tistimi iz Zahodne Nemčije. Njihov smoter je povzročiti nemire v Evropi in pripravljati spremembe obstoječih meja.

Zelo je vznemirili ljudi raznih krogov tudi obisk Otona Habsburškega na Tirolskem, kjer je na več zborovanjih razlagal svoje reakcionarne namene. Oton Habsburški lahko postane v situaciji kakšne krize zelo nevaren za demokracijo in nevtralnost Avstrije. To je postalo ob njegovem poletnem obisku povsem jasno. Tako ima letošnje zelo lepo poletje svoje nerazveseljevalne spremljevalce.

Johann Müller — Dunaj

Šercerjevec Frenk iz Nove Zelandije spet med nami

Vse slovenske partizane bo razveselila novica, da nas je spet obiskal naš stari znanec in prijatelj, nepozabni John Denvier-Frenk. V nedeljo popoldne so sprejeli na ljubljanskem letališču težko pričakovanega gosta zastopniki republiškega odbora ZZB in šercerjevci, njegovi bojni tovariši.

Tovariš Frenk, sicer sin daljne Nove Zelandije, je bil slovenski partizan od decembra 1941, zato je tudi nosilec »Spomenice 1941« z vsemi pravicami častni major JLA.

V Slovenijo je prišel na povabilo republiškega odbora ZZB in se bo udeležil proslav 25. obletnice ustanovitve slovenskih

partizanskih brigad, posebej pa še svoje matične Šercerjeve brigade v Slovenjem Gradcu 17. septembra. Pri nas bo ostal mesec dni in bo v tem času obiskoval partizanske kraje in prizorišča borb Šercerjeve brigade, posebej še Kravovoško planoto, kjer je bil ranjen konec avgusta 1943, pa tudi svoje stare znanke in borčevske organizaci-

je. Njegovi gostitelji mu bodo pokazali tudi nekaj najzanimivejših gospodarskih in urbaništvih objektov, da bo tako lahko presodil, kako je Slovenija napredovala v zadnjih dvanajstih letih, od takrat, ko je bil nazadnje pri nas. V ponedeljek ga je sprejel tudi predsednik republiškega odbora ZZB Franc Leskošek-Luka.

Dragemu tovarišu Frenku želimo med nami čim prijetnejše bivanje!

V RADENCIH

SE DOBIMO!

mineralne kopeli

Vsak član
ZZB NOV Slovenije
naj postane
naročnik
TV 15!

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

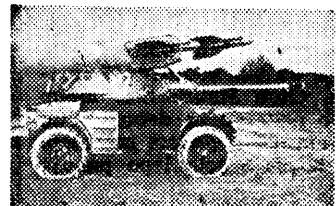
Protigverilska oklepna vozila

V Franciji so na Panhardovi šasi razvili vrsto oklepnih vozil, ki so medsebojno razlikujejo predvsem po oborožitvi. Vsa vozila so na štirih kolesih. Namenjena so zlasti za protigverilske in policijske akcije.

Eno izmed vozil AML («Auto-Mitrailleuse Blindée») je oboroženo z eno 12,7-milimetrsko ali dvema 7,62-milimetrskima strojnicama in

Vojaška veda in tehnika

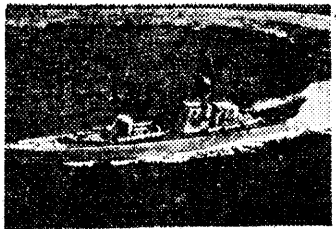
s 60-milimetrskim minometom. Strojnice pa lahko nadomestimo tudi s topom 20 mm ali pa — kot vidimo na sliki — celo s topom 90 mm, katerega granate so uspešno tudi proti tankom. Na vozilu pa je razen topa prostora še za štiri protitankovske rakete tipa SS.11 ali »entac«.

Oklep vozila je dovolj debel, da posadko (poveljnika, voznika in strelca) obvaruje pred nasprotnikovim strelskim orožjem in drobci granat. Največja hitrost, ki jo AML doseže, znaša skoraj 110 kilometrov na uro, z gorivom, ki ga ima v rezervoarjih, pa opravi 700 kilometrov dolgo pot. Njegova težava je odvisna od oborožitve in se giblje med 4.750 in 5.500 kg.

Švedski torpedni čolni s plinsko turbino

Torpedni čoln T-121 »Spica« je prvi izmed švedskih vojnih ladij na pogon s plinskimi turbinami. Čoln ima 900 ton in s tremi plinskimi turbinami doseže hitrost približno 80 kilometrov na uro.

Dolg je nekaj čez 42, širok pa dobrih 7 metrov. Oborožen je s topom 57 mm in šestimi torpednimi cevmi. Goriva ima za skoraj 600 kilometrov dolgo pot. Velika prednost torpednega čolna T121 je v tem, da ima raznovrstno in sodobno elektronsko opremo.

Nova podmornica za globinska raziskovanja

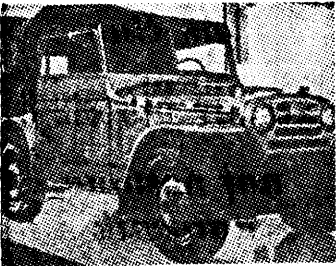
Američani grade novo podmornico — imenuje se »Delphin« — za globinska raziskovalna dela. Pravijo, da se bo ta podmornica lahko spustila globlje v morje kot pa katerikoli druga, ki jo doslej poznajo. Nameravajo jo uporabljati le za vojaške namene. Menijo, da bodo z njo opravliali razne akustične poskuse.

Podmornica bo stala več kot 46 milijard dinarjev. Dolga bo kakih petdeset metrov, pod vodo pa bo plula s hitrostjo dvanaest morskih milj. Težka bo devetsto ton, vanjo pa bodo lahko naložili dvanaest ton razne opreme. Posadka naj bi imela tri oficirje, petnajst mornarjev in štiri znanstvenike.

Ko bo plula po morski glanini, bo podmornica imela dizelsko-električni pogon. Pod vodo pa bo uporabljala električno energijo, ki jo bo dobivala iz srebrenocinkovih baterij.

Najnovejše jugoslovansko vojaško vozilo

Jugoslovanska avtomobilska industrija je za vojaške potrebe pripravila novo terensko vozilo ZA-

STAVA AR51. Če je verjeti ameriški vojaškemu tisku, vozilo doseže kakih 130 kilometrov na uro, na njem pa je razen voznika prostora še za šest potnikov in 60 kg

VTISI S PARIŠKE LETALSKE RAZSTAVE

Sovjetski »Vostok« v Parizu

Dvanajstega aprila 1961 so prvič v zgodovini človeštva izstrelili v vesolje kabino s človekom. To je bil Jurij Gagarin, njegova vesoljska ladja pa se je imenovala »Vostok«. Potem ko je obkrožil Zemljo, se je Jurij Gagarin živ in zdrav vrnil nazaj na zemeljska tla.

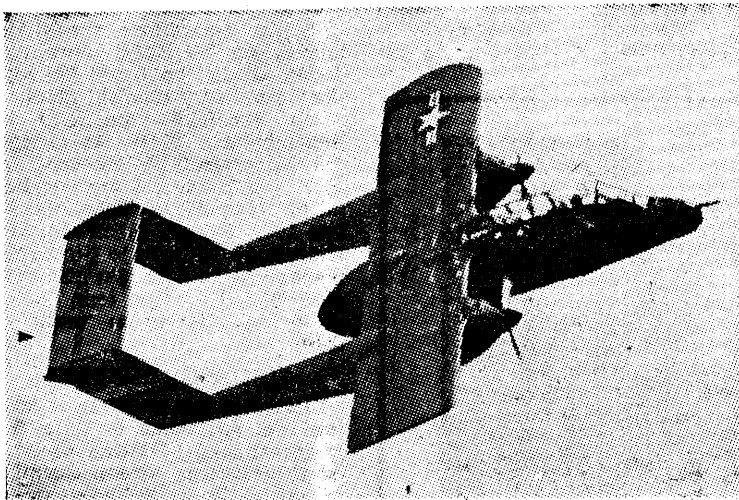
Vse doslej so tuji strokovnjaki menili, da je raketa, ki je potisnila »Vostok« v vesolje, morala imeti izredno močne motorje. Zato pa so bili sedaj, ko so to raketo imeli priložnost na pariški razstavi prvič videti, kar nekoliko presenečeni. Ugotovili so, da ima raketa »Vostok« dvajset motorjev, katerih potisk zadostuje za uspešno izstrelitev, in da so rezervoarji z gorivom koničasto razporejeni okrog trupa rakete.

Vsa raketa je visoka 38, široka pa s krmili vred 10,30 m. Tretja skupina je visoka 10, druga skupina, ki sega do tal, pa 28 m, medtem ko je tretja skupina, ki je z zunanje strani pritrjena na drugo skupino, visoka 19 m.

Ob izstrelitvi hkrati vžgo motorje prve in druge stopnje. Nekaj sekund kasneje pa vključijo še kontrolne motorje, s katerimi raketi popravljajo smer. Ko motorji prve stopnje porabijo gorivo, se prva stopnja lo-

či od druge stopnje, katere motorji še vedno delujejo. Ko pa se izprazni tudi rezervo-

bila edino presenečenje na letošnji letalski razstavi v Parizu, ki je bila največja izmed vseh

Američani so na pariški razstavi prikazali tudi letalo OV-10 A, ki je posebej namenjeno za protigverilske akcije. Letala te vrste, ki stanejo po 300.000 dolarjev, bodo prodajali tudi v tujino

arji druge stopnje, pot v vesolje nadaljuje le še tretja stopnja s kabino v sprednjem delu. Ta se od kabine loči šele potem, ko prispe na predvideno orbito. Vendar raketa »Vostok« ni

dosedanjih. Razstavljalo je več kot petsto proizvajalcev iz šestnajstih držav.

Sovjetska zveza je na razstavo poslala vrsto letal in helikopterjev. Med letali je bil

tudi orjaški An-22, medtem ko sta med helikopterji največjo pozornost vzbudila 80-sedežni Mi-6 in helikopter-žerjav Mi-10. Iz Sovjetske zveze pa so seveda poslali v Pariz tudi najraznovrstnejšo letalsko opremo, kot so telekomunikacijski satelit »Molnija«, trinaajstonski vesoljski laboratorij »Proton 1«, meteorološki satelit »Kosmos 144«, raziskovalne satelite iz serije »Luna« itd.

Združene države Amerike so se na pariški razstavi tudi predstavile z mnogimi vesoljskimi vozili in sateliti, med katerimi je bilo videti »Ranger«, »Mariner« »Gemini«, »Apollo« in druge.

Pozornost obiskovalcev razstave so vzbudila letala z gibljivimi krili. To so letala, katerih krila je mogoče med poletom premikati naprej ali nazaj. Če jih nagnejo proti repu, letala dosežejo nadzvočne hitrosti, medtem ko stoje krila med vzletanjem in pristajanjem skoraj pravokotno na trup letala, da bi se ta lahko dvigala in spuščala ob čim manjših hitrostih in na čim manjšem prostoru.

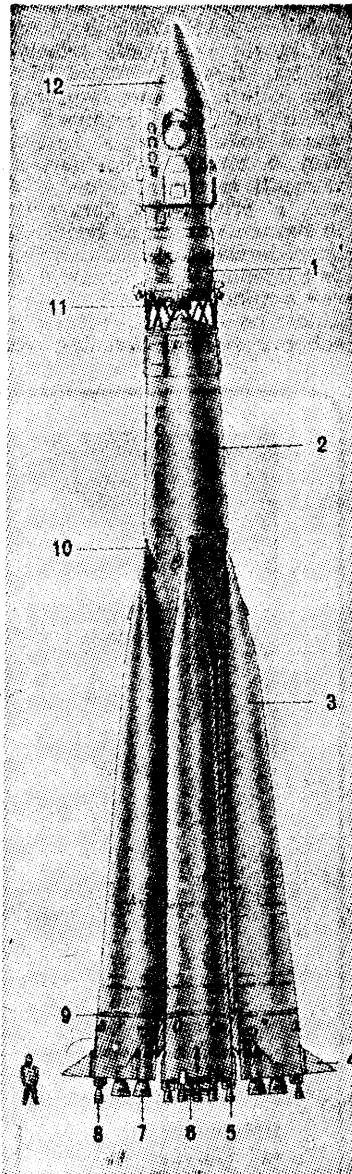
Zelo pomembno mesto na pariški letalski razstavi so dobila potniška letala. Videti je, da bodočnost pripada orjaškim transportnim letalom. Ameriški predsednik John Kennedy je že pred štirimi leti, ko je z nekega kalifornijskega letališča vzletel »Lockheed Starlifter« (800 kilometrov na uro, 154 vojakov in 10 ton tovora), napovedoval, da se bodo z uvedbo orjaških potniških letal prevozne cene znižale za 25 do 40 odstotkov.

Dobro leto kasneje je njegov naslednik Johnson že lahko ob-

javil, da so se Združene države Amerike lotile gradnje transportnega letala C-5, ki bo lahko sprejelo vase 700 vojakov z opremo vred, inčena, namenjena za civilne potrebe, pa kakih 500 potnikov. Dodal je, da bi bilo treba opustiti dolge betonске piste in spet preiti na trgate terene. Če bi letala letala nekoliko počasneje (750 kilometrov na uro, medtem ko »Caravelle« leti 875, najnovejši »Boeing« pa več kot 900 kilometrov na uro), bi poleti lahko bili cenejši.

Sodijo, da vozna karta za progo Pariz—New York in nazaj ne bi smela biti dražja kot 200 dolarjev. Sicer pa se že pri

SOVJETSKA RAKETA »VOSTOK«

1 — tretja stopnja; 2 — druga stopnja; 3 — prva stopnja (štiri skupine); 4 — krmila (štiri); 5 — štirje motorji druge stopnje za kontrolo; 6 — motor druge stopnje; 7 — motor prve stopnje; 8 — motor prve stopnje za kontrolo (po dva v vsaki skupini); 9 — obroč, ki povezuje prvo stopnjo; 10 — okovje za pritrditev prve stopnje; 11 — motor tretje stopnje; 12 — vesoljsko vozilo z zaščitno konico.

sedanjih cenah potniki, ki potujejo na daljših progah (1200 kilometrov in več), raje odločijo za letalo kot pa za železnico. Pa tudi na srednjih progah (400 do 1200 kilometrov) je letalo krenilo v ostro ofenzivo proti vlakom.

Če sedaj uporabljajo še letala s kakimi 200 sedeži, tega

čez pet let skoraj ne bo več. Ndomestila jih bodo orjaška potniška letala, v katerih bo prostora za 300 do 500 potnikov — torej toliko, kolikor jih povprečno gre v kak vlak.

Fotografija z vprašajem

Verjetno že kar 23 let daleč nazaj so tisti časi, ko je nastala današnja fotografija. Vsa znamenja kažejo, da je nastala na osvobojenem ozemlju v Beli krajini ali na Dolenjskem poleti 1944: fantje — pet jih je na sliki, vsi brčkone terenci — so brez orožja in dekleta so čedno napravljena. Ker bi radi izvedeli o fotografiji kaj več, prosimo bralce, da si jo dobro ogledajo in nam o svojih ugotovitvah poročajo.

NADALJEVANJE IN KONEC

Namesto sekir in lopat

REKE SO ČEDALJE MANJŠA OVIRA

Forsiranje vodnih ovir je bilo vselej ena izmed najtežavnejših bojnih nalog. Udeleženci domovinske vojne še niso pozabili, kakšne težave so imeli z velikimi rekami. Predhodnice, ki so se morale polastiti mostišča na nasprotnem bregu rek, so si pomagale predvsem s priročnimi prevoznimi sredstvi, kot so ribiški čolni, splavi iz desek in brun ter medsebojno povezani s telefonsko ali bodečo žico, šotorska krila, napolnjena s slamo, skratka vse, do česar je bilo moč priti na bregu reke. Najpogumnejši borci in oficirji pa so reko kar preplavali.

Če niso imeli pontonov, ki jih je skoraj vselej primanjkovalo, so pontonirji, opremljeni s sekirami in žagami, začeli graditi lesene mostove. Delo pa so morali pogosto opravljati pod obstreljevanjem in bombardiranjem sovražnikovega topništva in letalstva. Za postavitev mostu so potrebovali kar precej časa. Zato je sovražnik imel priložnost, da se na nasprotnem bregu močno utrdi. Zato pa je tudi prodiranje bilo počasnejše.

Naša vojska ima sedaj naj-

različnejša sredstva za obvladavanje rek. Dele pa se na individualna, desantna in mostovna.

Individualna sredstva uporabljajo posamezniki in za plavanje. Mednje sodijo plavalne obleke in rešilni pasovi. Med desantna sredstva spadajo čolni. Motopohotne enote in topništvo imajo amfibijske avtomobile in transporterje. Od čolnov se razlikujejo po tem, da se lahko gibljejo po kopnem in vodi.

Pontonski parki so napravljeni tako, da jih je mogoče v čim krajšem času in z najmanjšo porabo delovne sile sestaviti v splave in mostove, s katerimi in prek katerih tanki in prodirajoče enote s svojo bojno tehniko in transportom lahko pridejo na nasprotni breg reke. Pontonski parki so sicer naloženi na kamione, ki se lahko gibljejo skoraj povsod, tako da so vedno pripravljeni in jih lahko prepeljejo tja, kjer se pokaže potreba. Desantni amfibijski stroji pa se lahko takoj po prihodu na obalo reke spuste v vodo in jo hitro preplavajo, ne da bi se jim bilo treba še kaj posebej pripravljati.

Desantni čolni in amfibijski stroji so napravljeni iz nepro-

dušno zaprtih sestavnih delov, medtem ko so pontoni napolnjeni s posebnim materialom, ki ga je težko potopiti.

Med desantne amfibijske stroje spadajo majhni amfibijski avtomobili, večji amfibijski avtomobili in gosenični amfibijski transporterji. Majhne avtomobile uporabljajo predvsem za ogledniške naloge na kopnem in v vodi. Z njimi pa lahko čez reko spravljajo tudi manjše motopohotne enote, ali pa jih imajo za izvajanje raznih inženirskih del na reki. Transportna moč takega vozila znaša v vodi kakih 500 kilogramov. Večje amfibijske avtomobile uporabljajo motopohotne enote in topništvo z vlačilci. Pri prevozu čez reko lahko nanje nalože do 3500 kilogramov tovora.

Iz pontonskih parkov sestavljajo splave in mostove. Ti parki utegnejo biti lahki ali težki. Lahki dopuščajo obremenitev do 40 ton, težki pa še precej več. Zračnodesantne enote imajo poseben pontonski park, ki je namenjen enotam, delujočim v sovražnikovem zaledju.

Enote se na bojišči srečujejo z raznimi ožjimi ovirami, ki jih brez tehnike ni moč obvladati (protitankovski rovi, prekopi, jarki itd.). To pa lahko store

s pomočjo posebnih polagalcov mostov. Tako na primer tankovski polagalec lahko že v nekaj sekundah postavi most čez oviro, ne da bi pri tem tankovska posadka morala izstopiti iz svojega vozila.

S TANKOM NAD MINE

Minska polja postavljajo pred glavnimi obrambnimi položaji, pred osvojenimi položaji in v lastnem zaledju povsod tam, kjer bi se mogli iznenada pojaviti nasprotnikovi tanki. Med zadnjo svetovno vojno so sovjetski minirji zakopali pred obrambnimi položaji svojih enot in onesposobili na milijone sovražnikovih min, da bi tako odprli pot svojim vojakom. Vse to pa so delali le ročno.

Minirati in razminirati bo treba tudi v morebitni jedrski vojni. Toda naša vojska ima sedaj že posebne stroje za polaganje min, iskanje min in razminiranje. Za prvo nalogo uporabljajo polagalec min s prikolicco (PMR-2), ki protitankovske mine spušta v ustrezni razporeditvi na tla. Posadko tega stroja sestavljajo štirje moške.

Za razminiranje imajo protiminski valj, ki ga pritrjujejo pred tank. Ta zapelje naravnost na minska polja, mine, ki se

PROTIMINSKI VALJ

znajdejo pod valjem, pa eksplodirajo.

Inženirske enote imajo še drugo tehniko, ki je v tem članku nismo omenili. Mislimo predvsem na razne inženirske naprave, ki so nujno potrebne enotam na fronti in enotam civilne zaštite v zaledju: prevozne električne centrale, stroji za oskrbovanje z vodo, razne naprave za iskanje min, maskirna sredstva itd. Vse to tehniko bodo lahko koristno uporabljali tako v bojih, kakor tudi pri reševalnih in drugih delih, ki spadajo v pristojnost civilne zaštite.

Polkovnik B. BARENJŠEV

POPRAVEK

Pod sliko, objavljenjo na tem mestu v zadnji številki TV-15, stoji podpis »protiminski valj«. To je pomota, kajti slika predstavlja stroj za kopanje strelskih jarkov.

Enotnost v razcepljanju?

Nigerijska federacija, najbolj naseljena dežela v Afriki, je postala neodvisna leta 1960. Velikanska država z več kot 56 milijoni prebivalcev ima približno 250 plemenskih in jezikovnih skupin, med katerimi so najmočnejša plemena Hausa na severu, Ibo na vzhodu ter Yoruba na zahodu. Dežela, kjer živi skoraj petina afriškega prebivalstva, je postala članica Organizacije združenih narodov in do začetka leta 1966 se je lepo razvijala, pri čemer je njeno gospodarstvo temeljilo predvsem na izvozu petroleja. Politično življenje je bilo dokaj svobodno in v Nigeriji je bilo celo več strank.

Natanko 1. januarja 1966 pa je prišlo do državnega udara in na oblast v Lagosu je prišel general Johnson Aguiy-Ironsi. Toda sreča mu ni bila naklonjena in v ponovnem državnem udaru v juliju istega leta je oblast prevzel polkovnik Yakubu Gowon, general Ironsi pa je bil ubit.

Nekaj časa je bilo vsaj na videz v Nigeriji vse v redu. Toda maja letos, ko je bila pozornost sveta obrnjena na Bližnji vzhod, kjer je iz dneva v dan rasla napetost, je zagrmelo v Nigeriji. Šest dni pred izraelskim napadom na arabske dežele je dotični guverner provincije Biafra polkovnik Ojukwu proglasil neodvisnost, sebe pa za šefa Biafre kot nove države. Šef nigerijske federacije Gowon je sklenil, da temu hitro naredi konec, in z vojsko se je lotil Biafre.

Najprej je kazalo, da se bo Biafra hitro vdala. Pri tem je treba spet upoštevati nenavadne razmere v Afriki, kjer maloštevilne vojske odločajo o usodi velikanskih površin in o nekaj milijonih ljudi: Kongo je »lepa« primer za to. Gowon je imel vojsko 15.000 moških, Ojukwu pa niti pol toliko. Ko se je Biafra odcepila, je ostalo v federaciji 43 milijonov ljudi, tako da je imel Gowon veliko mobilizacijsko zalogo.

Gowon ni nikdar pokazal, na nasprotuje Veliki Britaniji: nigerijska federacija je članica britanskega Commonwealtha. S te strani je bilo torej vse v redu. Tudi sosednje države — Kamerun, Niger in Dahomej — niso imele nič proti Nigeriji, podobno niso bile za to, da bi podprle Biafro in njeno odcepitev. Gowon ni bil ne pod sovjetskim ne pod kitajskim vplivom, se pravi, da proti njemu niso nastopile Združene države Amerike. Še več: utegnile bi mu pomagati. Navzlic takšnemu

Razgledi s 46. vzporednika

položaju pa se Gowonu ni posrežilo na hitro zatreti bafriških »upornikov«, temveč so nemiri pripeljali Nigerijo v pravo državljansko vojno, tako da zadnje dni kažejo tudi druge samostojne pokrajine željo po odcepitvi.

Gowonova federalna vojska je prve dni dosegla nekaj uspehov. Prodrla je v Biafro, zasedla nekaj mest in govorili so, da bodo »vsak čas« prišli tudi v bafriško prestolnico Enugu. Potem pa se je prodiranje zaustavilo, pravijo, da zaradi neugodnih vremenskih razmer, nesporazumov v federalni vojski itd. Toda federalna vojska ni mogla naprej predvsem zaradi srditega odpora Ojukwujeve vojske, ki jo sestavljajo pripadniki plemena Ibo in ki se bojujejo z geslom »Svoboda ali smrt!«. Pripadniki plemena Ibo namreč ne morejo pozabiti poletja 1966, ko so jih neusmiljeno klali pripadniki vladajočega plemena Hausa.

Polkovnik Ojukwu potem ni samo odbil napada federalnih enot, marveč si je privoščil pravo vojaško pustolovščino: njegova vojska je izvedla diverzijo zunaj bafriških meja. Vodil jo je polkovnik Banjo, pripadnik plemena Yoruba, ki je bil nekaj časa v zaporu zaradi sodelovanja pri državnem udaru, po odcepitvi Biafre pa je postal sodelavec polkovnika Ojukwuja.

Ko so potem še v drugih provinciah na ves glas začeli govoriti — seveda polkovniki — da se bodo odcepili, se je Nigerija znašla v pravem kaosu, Gowon s centralno vlado v Lagosu pa pred tolikšnimi problemi, da jih ne more rešiti.

Računanje na pomoč od zunaj je zelo zapletena stvar. Gre za nafto. Leta 1965 je Nigerija izvozila za 190 milijonov dolarjev nafte, se pravi dvakrat toliko kot leto prej. Zda je njena letna proizvodnja že tolikšna, da znaša četrtnino proizvodnje v Saudovi Arabiji. Izkoriščanje nafte je predvsem v rokah britanskih družb, manj pomembne pa so ameriške in francoske firme. S krizo na Bližnjem vzhodu se je pomen nigerijske nafte še povečal. Arabski »petrolejski bojkot« je povzročil, da se je Velika Britanija morala odločiti, ali naj ostane na Nigeriji, kajti ameriška in venezuelska nafta je zaradi prevoza precej dražja. Tada okoli 90 odstotkov nigerijske nafte načrpajo ravno v Biafri, estanek pa v Srednjevzhodni provinci. Ko je Ojukwu proglasil neodvisnost Biafre, je seveda takoj začel »operirati« tudi z nafto.

Velika Britanija se je znašla v škripcih: če plača nafto Biafri, pomeni, da priznava tudi novo državo, kar si Ojukwu seveda želi. Toda londonska vlada tega ni mogla storiti. Lahko bi se tudi zgodilo, da bi Gowon premagal bafriške upornike, Britanci pa bi se nato znašli v kaši.

Vojna sreča se noče obrniti na nobeno stran, tako da so Britanci še previdnejši. Londonska vlada ni hotela poslati Gowonu neposredne ali posredne vojaške pomoči, še tega ni upoštevala, da je nigerijska federacija konec koncev članica Commonwealtha. Ko je svetovni tisk pisal, da je Gowon dobil britansko orožje, je londonsko ministrstvo za Commonwealth pohitelo s pojasnilom, da so v Nigerijo pač poslali orožje, ki je bilo naročeno še pred odcepitvijo Biafre. In čeprav bi lahko rekli, da bi bilo Britancem kar prav, če bi bila Biafra samostojna — zaradi nafte — tudi Ojukwuju nočejo pomagati.

Potem so se razširile novice o pomoči Gowonu iz Sovjetske zveze in Češkoslovaške. ZDA so »opozorile«, da pomeni pošiljka sovjetskega orožja Nigeriji nevarnost za poglobljanje spopada in da vnaša »element taktičnega velikega sila«. Ob tej priložnosti je predstavnik ameriškega zunanjega ministrstva izjavil, da ZDA ne nameravajo pošiljati orožja ne Gowonu ne Ojukwuju, ker bi to predstavljalo nevarnost »poglobljanja spopada, vnašanja elementov taktičnega velikega sila in vmešavanja v notranje zadeve prijateljske dežele«.

Gowon je prosil za pomoč tudi alžirskega predsednika Bumediene in egiptovskega predsednika Naserja. S tem je gotovo nameraval nekaj doseči, vendar popolnoma nejasen položaj v Nigeriji tega seveda še ni pokazal.

Baje so tudi Britanci poslali nekaj orožja v Nigerijo, in sicer Gowonu. Britanci so naglo uradno pojasnili: orožje so peljali letala britanske firme, ki jih je najela nigerijska vlada, nato-vorjena pa so bila z lažjim orožjem, ki ga v Belgiji izdelujejo za silo NATO. Skratka: britanska vlada s tem nima nobene zveze.

Sicer pa je položaj v Nigeriji takšen, da manjše pošiljke orožja ne morejo pomagati ne eni ne drugi strani. Čisto drugače bi bilo, če bi federalnemu režimu v Lagosu že takoj na začetku, se pravi prve dni junija letos, dali veliko pomoč: ali v materialu ali pa kar z vojsko. Tako pa se ob cincanju in ne-nenitnih medsebojnih sporih lahko zgodi, da bo federalna vlada nekega dne ostala praznih rok v Lagosu in se bo vsa Nigerija razbila na nekaj majhnih držav.

In kaj bi se utegnilo zgoditi potem? Posamezne nigerijske provincije, ki bi proglasile neodvisnost, bi kasneje bržkone ugotovile, da je bolje, če se spet združijo v federacijo oziroma v kakšno drugo obliko skupne države. In ker bo bržkone res tako, se bo izkazalo, da je bilo prelivanje krvi in uničevanje zama, kot je sploh zmerom nepotrebnost vsake vojske.

STANE IVANČ

Nevidni bataljon - novi slovenski film

Druga svetovna vojna. Nevidni bataljon, trinajst pogumnih dečkov na svojo pobudo pomaga črnolascu, ki uide Nemcem iz ptujskih zaporov, skoči v Dravo in se skuša rešiti v turniškem močvirju. Nemci ga zasledujejo, streljajo nanj in ranjeni begunec le še s težavo beži pred zasledovalci. Le kaj bi se z njim zgodilo, da ni bilo malih junakov...? O tem, kako je uspelo nevidnemu bataljonu pomagati ubežniku, nam govori novi slovenski celovečerni film, ki ga v produkciji Viba filma snemajo te dni v okolici Ptuj.

V Ptuj bo snemanje predvidoma končano 20. septembra, nato pa bodo posneli še nekaj kadrov na podstrešjih in Ljubljani. Ekipa pridno opravlja svoje delo in premiero lahko pričakujemo v mesecu novembru. Se zanimiv podatek: zgodilo se je že, da so v enem dnevu posneli tudi 21 kadrov, jugoslovansko poprečje pa je vsega deset kadrov na dan.

V glavnih vlogah nastopajo poleg trinajstih otrok — izbrali so jih izmed več kot 2000 osnovnošolskih otrok — še Miha Baloh kot črnolasec, dalje Milan

Srdoč, Janez Škof, Mitja Bitenc, Lojze Rozman in drugi.

Scenarij za film je napisal Ivan Ribič, scenarist filmov Dolina miru in Ne joči, Peter.

Snemalno knjigo sta pripravila filmska režiserja France Štiglic in Jane Kavčič. Direktor filma je Ljubo Struna, režiser pa Jane Kavčič.

Proslava 25. obletnice JMV

Že na pričetku letošnjega leta je bil pri komisiji za razvijanje tradicij NOB pri RO ZZB NOV Slovenije ustanovljen osrednji odbor za proslavo 25. obletnice vojne mornarice. V odboru so zastopane vse gospodarske organizacije obalnega območja, ki se ukvarjajo s pomorstvom ter družbeno-politične organizacije. Pred nekaj dnevi je bila v Piranu seja, na kateri so tovariši Julij Beltram, Boris Čizmek-Bor, Jože Merlak, Milko Stofa ter predstavniki Splošne plovbe Piran, Luke Koper, Delamarisa, obalne konference SZDL in občinskih odborov ZB razpravljali o programu praznovanja. Ob 25. obletnici vojne mornarice bo izšla posebna številka informativja, ki izhaja pri Splošni plovbi Piran. 9. septembra dopoldne bodo v piranskem mestnem muzeju odprli doprni kip padlemu pomorščaku majorju Baldomiru

Sajetu, popoldne pa bo predsednik piranske občinske skupščine sprejel najvidnejše pomorščake. Zvečer bo na trgu v Piranu slavnostna akademija, na kateri bodo sodelovali »Srečko Kosovel« iz Ajdovščine, člani SNG iz Ljubljane in domači ansambli. Pripravljajo več športnih tekmovanj. Sprejeli so tudi priporočilo, naj skupščina Piran ob občinskem prazniku podeli domicil vsem slovenskim mornarjem-sodelavcem NOB, katerih je še okoli 160.

A. K.

Film o Mussoliniju

Italijanski filmski producent Silvio Tadi pripravila film o Mussoliniju. V njem bi spregovorili o zadnjih dneh velikega diktatorja in njegove ljubice Clare Petacci, ki so ju italijanski partizani ustrelili konec aprila 1945.

Režiser filma bo Carlo Lizzani. Za nosilca glavne vloge pridejo v poštev Rod Steiger, Frederic March in Charles Boyer, Claro Petacci pa bo verjetno igrala Lisa Gastoni.

Film o dogodkih na Bližnjem vzhodu

Več filmskih producentov se ukvarja z nedavnim spopadom med Arabci in Izraelci. Jules Dassin pripravlja poseben dokumentarni film. Nemški producent A. Brunner in Američan S. Bronston imata podobne načrte.

Junaku v spomin

Kmalu ga je CK poslal v Slovensko Primorje z nalogo organizirati odpor. Pri tem je sodeloval z drugimi komunisti, ki so odšli tja pred njim ali za njim z enako nalogo, med njimi z Oskarjem Kovacem, Tonetom Veluškom-Matevžem in drugimi.

Vso Primorsko je prehodil desetkrat kot tovariš Iskra. Lemut in kasneje Saša, kar je ostal do smrti. Bil je zgled mnogim, kakšen naj bo revolucionar, kako naj bo vztrajen in dosleden in kako naj premaguje vse težave in ovire. Ne-koč je v pogovoru z borci dejal: »Kdor vire prvi v boj, lahko tudi prvi pade. Toda kdor bo ostal, bo lepše živel. Naši najmlajši bodo imeli od tega največ, še obilnejšo žetev pa bodo imeli bodoči rodovi.« Pri tem mu je z obraza odsevala notranja sreča, glas je imel miren in prepričevalen, saj je bil trdno prepričan, da bomo zmagali.

Minevali so meseci vztrajnega vsakdanjega dela, minila je huda zima med letoma 1941 in 1942. Ni ustavila razmaha partizanstva, čeprav mu je prizadela marsikatero težavo.

Ko je bil avgusta 1942 ustanovljen nad Ozeljanom v Vipavski dolini prvi primorski partizanski bataljon, je postal Saša njegov komandant. Obenem pa je bil tudi član pokrajinskega komiteja KPS za Slovensko Primorje, v njem je odgovarjal za vojaške zadeve.

16. avgusta 1942 je bila na Bonetovcu pri Ribniku v Kromperku pri Novi Gorici seja pokrajinskega komiteja. V mraku sta Saša in Tone Brejc odhajala s sestanka. Ko sta prišla na Razovec, je proti njima iz zasede ustrelil z lovsko puško izdajalec in zadal Sašo naravnost v srce.

Tako je osvobodilno gibanje na Primorskem izgubilo enega izmed svojih vidnih borcev za svobodo, partija pa sposobnega in delovnega voditelja.

Prav in pošteno je, da se spomnimo junaškega sina našega ljudstva, Jožeta Lemuta-Saša, ki je pred 25 leti zadnjič objel našo zemljo in se z njo združil neločljivo, da bi mi živeli.

Jožica Zidanik-Zmagoslava

KINO SPORED

- KINO »POHORJE«, SLOVENSKE KONJICE 30. in 31. avgusta 1967. »Ljubez in kitare«, češki barvni film
- KINO »DOM«, CELJE 30. in 31. avgusta 1967. »Rio Conchos«, ameriški barvni film
- KINO »BREZICE« 1. in 2. septembra 1967. »Ne pošiljaj mi cvetic«, ameriški barvni film
- KINO »UNION«, CELJE 30. in 31. avgusta 1967. »Furija v Bahlu«, amer.-franc. barvni film
- KINO »METROPOL«, CELJE 30. in 31. avgusta 1967. »Obračun«
- KINO »LETNI«, CELJE 30. in 31. avgusta 1967. »Stirje za Teksas«, ameriški barvni film
- KINO »DOM«, CELJE 30. in 31. avgusta 1967. »Pokol v Črncem gozdu«, jugoslov. italij. barvni film
- KINO »KRKA«, NOVO MESTO 30. in 31. avgusta 1967. »Zivljenje na niti«, ameriški film
- KINO »VEVČE« 30. in 31. avgusta 1967. »Nežna koža«, franc. film, igrata Jean Dessaly in Francoise Dorleac
- KINO »ZADOBROVA« 30. in 31. avgusta 1967. »Kaj se je zgodilo z Baby Jane«, ameriška kriminalna zgodba o pohlepu in maševanju. Igrata Bette Davis in J. Crawford

70.000 OBISKOVALCEV NA RAZSTAVI

»Mir, humanost in prijateljstvo med narodi«

Slovenj Gradec, idilično mestoce slovenske Koroške, je že več kot deset mesecev gostitelj svetovne likovne razstave »Mir, humanost in prijateljstvo med narodi«. V tem času si je razstavo ogledalo 70.000 domačih in tujih obiskovalcev.

Okoli 110 umetnikov, ki sodelujejo s svojimi deli, je slovenjegraškemu Umetniškemu paviljonu poklonilo svoja dela. In tako vse kaže, da bo razstava, na kateri sodeluje okoli 200 likovnih umetnikov iz 45 dežel sveta, prerasla v stalno razstavo znanih svetovnih umetnikov.

nama

Velika poletna razprodaja

20 DO 50 % ZNIŽANJE!

V vseh treh prodajalnah Veleblagovnice NAMA lahko vsak kupec najde kaj zase in za svoj dom.

VELEBLAGOVNICA NAMA NUDI KUPCEM POTROŠNIŠKI KREDIT!

nama

Partizanska ljudska pesem

BALADA O ŠKATLICI S PEPELOM

Svabska zaseda. Čistina. Puškarjenje. Mitraljezi in mina. Zadet.

Ujet, nato prebit do nezvesti, potem pa po dolgi, dolgi cesti v taborišče...

Mati ga je iskala: Kje je moj sin, moj Nac? Zgini, čarovnica propala! Kje je moj sin, moj Nac?

Tolkli so jo s pestmi, ko je po sinu vpraševala. Bolj, če te pesjan udari čez oči, da se kri poredi, poredi in polzi v dlani, s katerimi je otroka zibala.

Naprej, naprej za njim, četudi s krvavimi nogami v Rim. Za njim. Za njim. Nac! Ubogi moj Nac... Kje si, moj Nac?

Zaman je iskala. Še nanko so vplili in bili, bili. Pa je šla, uboga vsa, ker jo je klical Nac. Šla je daleč, daleč...

Taborišče. Čudno deži,

dim se vali in v ozračju smrti kosti. Topilnica ljudi. Kri... kri... kri... kri...

Je ta moj Nac? Ali je tu moj Nac? ... Moj Nac? Ga ni?

Stražil je plavalas Norvežan. Zasmilila se mu je mati in je povprašal ljudi. Ki so bili za žicami, po Nacu. In ga je našel... Še bolj bel je bil, belolasec iz dežele fjordov, ko je prišel nazaj in je materi škatlico dal.

Tu je vaš Nac! Tu je moj Nac? V škatlici je Nac! V škatlici?

Škatlico je odprla in bel pepel v njej zavrta...

Ti lepi fant, ti močni fant. Čemu prinesla sem ti mašni gvan, Nac?

Tvoja duša je vesela — zdaj škatlica pepela. Tvoja ljubezen, ki vse ljudi in vse stvari zajela — zdaj škatlica pepela.

In radost in pogum in moč, ki je iz tebe vrela — je zdaj le škatlica pepela.

Domov je prišla in na svojem srcu škatlico dolge, dolge mesece nosila.

Prišel je velik dan. Takrat je začutila, da znova je Nacka povila...

Bil v škatlici je on ves živ, ne več pepel, ves pust in siv. Bil v škatlici je Nac.

In sonce z njim in zdravi zrak in štruce kruha in mostovi, drevesa, hribi, rdeči mak, kmečki domovi,

šepetanje studenca, jezer naših valovanje, blestenje jasnih noči, zelena polja

blestenje jasnih noči, in volja, neugnana volja, do novega, polnega življenja.

V škatlici ni več pepela. V škatlici je vse, kar je lepo. Naprej Nac!

In dobri ljudje in domovina in svoboda!

Balada neznanega avtorja. Iz taborišča jo je prinesla tovarišica Ana Pavlin iz Orehka pri Kranju.

IVAN MIKULIN

Izza kulis fašistične policije

Oktober istega leta sem zaprosil za krajši dopust samo zato, da bi preizkusil, ali me bodo pustili ali ne, torej, koliko mi zaupajo. Po pravih službah bi mi morali dati že po končani šoli 15 dni dopusta, po enem letu pa 30. Kot vzrok sem navedel, da nisem imel dopusta po končani šoli, razen tega pa me želita videti oče in mati. Začuda sem takoj dobil dovoljenje. Bal sem se, da si ne bi premislili, zato sem šel takoj na pot...

Doma so se me kar ustrašili, saj jim že precej dolgo nisem nič pisal, ker se mi je zdelo, da je tako bolje. Zato so mislili, da so me že zaprli. Ko so me zdaj zagledali, pa so mislili, da sem izpuščen...

Oče in mati sta v moji odsotnosti vidno ostarela. Opazil sem, da naše kraje tare še večja revščina kot prej.

Prvi večer med nami pogovor nikakor ni mogel steči. Če sem kaj vprašal, so mi rekli, da bom o tem že slišal. Verjetno mi vseeno niso popolnoma zaupali. Kasneje pa sem tudi zvedel, kako so domači fašisti po vaseh raznašali govorice, da so me že zaprli.

Kakšno vzdušje je bilo tiste čase v naših krajih, naj pove tudi to, da si domov nisem upal skozi Gorico, ampak da sem izstopil v Krmini in šel proti domu peš. Bal sem se srečati koga s policije ali izmed domačih fašistov...

Domači so mi tožili, kako jih pritiskajo z davki in da jih hočejo gospodarsko povsem uničiti. Bratu sem prinesel precej cigaret, ker sem vedel, da rad kadil, pa jih je odrinil, češ da jih ne mara, ker so kupljene za denar, prisluženji policiji.

Stalno sem moral poslušati tarnanje zaradi revščine in strahu pred novimi aretacijami. Tudi moj brat je bil ves iz sebe zaradi tragedije našega ljudstva. Starejši brat pa je bil že 1928 odšel v Argentino, ker so ga fašisti nekajkrat pretepili.

Ko sva se prvo noč pogovarjala z bratom čisto sama, sem ga moral tolažiti. Kljub temu pa mu nisem povedal, zakaj sem šel k policiji. Le to sem mu dejal, da sem še vedno Slovenec, zvest svojemu narodu, čeprav nosim tujo uniformo, in da pri policiji naši stvari lahko mnogo več koristim kot drugje. Da ne bi brat kaj preveč zvedel, sem se na njegovo začudeno vprašanje izmaknil tako, da sem mu rekel, kako pri policiji proučujem fašistični sistem vohunjenja za našimi ljudmi.

S svoje strani pa mi je brat veliko povedal, kaj se je zgodilo v naših krajih, odkar sem odšel. Predvsem je govoril o aretacijah in preganjanju naših ljudi...

Naslednjega dne sem šel po vasi okoli sosedov. Ko me je srečal d'Ottone, je kar pihal od jeze, jaz pa sem mirno šel svojo pot. Pri nekaterih vaščanih, ki sem jih poznal kot trdne in zveste Slovence, sem se pozanimal o drugih zanimivostih. Ponoči pa sem obiskal tudi nekdanjega našega tajnika Viljema Šviligoja, ki so ga medtem vrgli kot Slovence iz službe na občini. Zdej je doma životaril in čakal, kaj bo.

Od njega sem zvedel, kako so fašisti mučili njegovega brata in zadrževali, naj izda svoje sodelavce, oba člana trojke. Za enega je dejal, da je ubežal v Jugoslavijo, za drugega pa, da je v Argentini. To je bil moj starejši brat, ki pa ni bil član TIGR. Tako je Šviligoj rešil mene, saj so mu fašisti verjeli...

Glede Viljema Šviligoja sem bil prepričan, da ima zveze z Jugoslavijo. Zato sem mu pripovedoval o vsem, kar sem bil zvedel pri policiji, posebno pa o Pavliču in Mihajlovu. Prevarjal sem se, kot bi to počel zaradi lastne blebetavosti, v resnici pa sem računal, da bo moje podatke nekako spravil čez mejo.

Kasneje sem sklepal, da je moje obvestilo res prišlo tja, kamor je bilo potrebno. Kako naj bi drugače v Jugoslaviji zvedeli, da je Pavlič v Livornu? Ko sva govorila s Šviligojem, se je čisto nedolžno pozanimal, kaj stoji Pavličeva vila. Zdej sem spoznal, da ga vse to zelo zanima, zato sem mu na dolgo in široko opisoval vsako podrobnost ter se nazadnje celo ponudil, da mu narišem načrt, če hoče...

Ne spominjam se več točno, ali se je to zgodilo konec 1930 ali že 1931, ko je bil izvršen na Pavliča atentat. Dva neznanca sta vrgla v vilo bombo, policija pa je zaprla dva srbska študenta, ki sta postopala po mestu. Toda ta dva nista bila ničesar kriva, kaj se je pa pozneje zgodilo z njima, ne vem...

Med drugim se je Šviligoj pozanimal tudi za varnostne ukrepe okoli Pavličeve vile. Zdej sem pred njim napravil celo načrt za atentat in mu dejal, da bi jaz naredil tako in tako, če bi hotel spraviti Pavliča na oni svet... Končno sta neznanca atentat resnično napravila po mojem načrtu.

Nazadnje sem obiskal tudi poveljnika karabinerjev, ki mi je potožil, da sem prišel domov na obisk ob zelo neprimernem času. Vedel je za vse ljudi, ki sem jih obiskal, razen za Šviligoja seveda. Svetloval mi je, naj grem nemudoma nazaj v Bologno, če nočem doživeti raznih neprijetnosti.

Ubogal sem ga, saj mi drugače ni kazalo, doma pa jim spet nisem mogel in smel povedati, zakaj odhajam pred koncem dopusta.

V Bologni sem se prijavil na policijo in jim povedal, kako mi doma ni bilo všeč zaradi napetosti, da je revščina velika in da mi je v Bologni bolj všeč, saj živim že dolga leta v Italiji in sem se od doma odtujil. To je bilo nepopolno všeč tudi mojim načelnikom...

Zatiranje naših ljudi, kakršno sem videl pri nas doma, pa me je navdalo še z večjim sovraštvom do fašizma. Čedalje pogostejše sem razmišljal, kako bi fašistom kar se da več škodoval. Vedel sem, da jim bom naredil več škode, če se jim prikupim in ko ne bodo več pazili name. Zato sem se sklenil še bolj potuhiti in se z glavnimi čeli sprijateljiti. Skušal bom vzbujati videz, da se počasi prilagajam italijanskemu načinu mišljenja in življenja ter pozabljam, da sem bil kdaj Slovenec. Če sem prejšnje čase v glavnem v prostem času samo bral in se več ali manj izogibal družbe, sem jo zdaj začel iskati. Vpisal sem se tudi na tečaj za nemščino in francoščino, začel sem obiskovati gimnazijo in sem kmalu končal šest razredov. Skušal sem tudi drugače posnemati Italijane, zlasti glede zgovornosti, saj sem bil prej kar preveč molčeč. Ugovoril sem tudi, da je najbolje, če sem stalno med njimi in ob njih, ker te tako najmanj pozorno opazujejo in nadzirajo. Predvsem pa sem ubogal vse ukaze, niti poskušal nisem ugovarjati in trdil sem se, da bi jih kar se da vestno izpolnjeval.

(NADALJEVANJE)

Slovenski narod je bil ob razsuhu stare Jugoslavije obojen na gotovo narodnostno smrt. Nemci so se v svoji znani natančnosti takoj lotili pomnevanja slovenskega življa. Najprej so polovili vso slovensko inteligenco, jo spravili v razna zbirna taborišča in jo nato začeli odvažati na Hrvaško in v Srbijo. Nemški izseljevalni načrt je poleg izobražencev obsegal še tisoče kmetov, vendar pa se ni nikdar uresničil.

Nemški izseljevalni načrt Slovencev naj bi se izvedel v treh obdobjih. V prvem obdobju, ki se je začelo 5. julija 1941, so hoteli Nemci izseliti do pet tisoč Slovencev, predvsem politično nezanesljivih izobražencev. To je bilo tudi izvršeno in slovenski izobraženci so bili preseljeni v glavnem v Srbijo, delno na Hrvaško.

la je na svojega sina Lovra, ki je odšel v hribe pred 14 dnevi. Gestapovci so prebudili vso družino, stražo pa postavili v kuhinji in sobici, kjer je spala družina. Mati, ki je že od mladih nog mogla hoditi le po eni nogi, se ni bala toliko zase kot za tri nedorasle otroke. Na prihodnost se ni upala pomisliti, vedela je, da bo težka, zelo težka. Tudi očeta, ki je imel že nad 60 let na grbi, se skoraj ni upala pogledati. Koroščeve je objel molk, ki sta ga trgala le jok otrok in trdo renčanje gestapovcev.

Koroščeve mama Urška, tako jo kličejo vaščani, pa je

srečilo se ji je, da ga je zmašila v štedilnik.

Ko so Koroščeve peljali skozi Sotesko, je Urška bila zadovoljna, da je ukanila gestapovce. Ko pa je v mislih obnovila vse dogajanje, jo je mrzlo spreletelo: spomnila se je, da je vrgla pismo v mrzel štedilnik in samo zaprla vrata, pisma pa ni zažgala. Pomislila je, da je Nemcem samo dala možnost, da laže pridejo do pisma.

Nekaj dni je 40 družin, kolikor so jih gestapovci takrat odpeljali iz Bohinja, čakalo v Medvodah, da jih odpeljejo naprej. Koroščeve mati je venomer mislila na pismo v štedilniku in čakala, kdaj bodo gestapovci vso družino odpeljali v Begunje. Zade-

Zgodba o pismu Koroščeve mame

V drugem obdobju, ki se ni nikdar izvedel prav zaradi začetkov NOB, naj bi bilo od 10. do 30. avgusta 1941 izseljenih 25 tisoč ljudi iz Spodnje Stajerske, v tretjem obdobju, od 15. septembra do 31. oktobra pa je bilo izseljenih 56 tisoč ljudi iz Zassavja, toda 80 tisoč ljudi iz obmejnega pasu na Gorenjskem pa ne. Pač pa so Nemci kasneje mnogokrat izvedli na Gorenjskem akcije, v katerih so vedno odpeljali s seboj in izgnali večje število zavednih domačinov.

Tudi v Bohinju je sredi neke temne noči julija 1943 pridrla nemška drhal na kamionih. Prišli so selitev vseh, ki so imeli svoje sinove in hčere v hribih. Zavrelo je po vsem Bohinju. Nikče ni vedel, koga bodo zbudili, ali bo šel z družino v pregnanstvo ali v Begunje. Dež je lil kot iz škafe, kot da se je nebo začelo kletati proti puntarjem.

V majhni hišici pod hribom v Bohinjski Bistrici je trepetala Koroščeve mama; misli-

poleg drugih skrbi trla se ta, kako pred fašisti prekriti paket s pismom, ki ga je kanila naslednjega dne po zvezi poslati siju Lovru v planino. Paket s pismom je bil v sobi, kjer je stal gestapovec in ves čas opazoval Koroščeve in nasledoval vsak njihov gib.

Koroščeve materi je leden pot lil s čela, ko je izbirala čunje, ki jih bo odnesla s seboj in obenem trgala paket. Vedela je, da vso družino čakajo Begunje, če bodo gestapovci odkrili, da ima pripravljen paket za svojega partizana. Po vsem telesu se je tresla, ko je iz paketa izvelika pismo. Stisnila ga je v žep ter pohitela z njim v kuhinjo, da ga zažge v štedilniku. Paket je prepustila hčerki, naj ona opravi z njim. Pismo je raztrgala kar v žepu in po-

vo je zaupala očetu. Toda ni ji bilo laže, le še očeta je močno vznemirila. Vendar Koroščeveh niso odpeljali v Begunje, temveč v taborišče na Bavarskem. Tam je Urška potolažila skrb svojim najbližjim sodelavcem, da ji je odleglo.

Prišlo je leto 1945 in z njim svoboda. Koroščeve mama se je s svojo družino srečno vrnila z drugimi vaščani domov. Najprej, ko je stopila v kuhinjo, je pogledala v štedilnik. Pisma ni bilo nikjer, niti sledi za njim ne. Morda je bilo v štedilniku še nekaj ogorkov, ki so kasneje pomagali, veter pa je v dve letih pepel razpihal. Morda pa je bilo tudi drugače. Tega ne bo Urška nikdar izvedela. Še danes, ko ji je osemdeset, rada pove svojo zgodbo o pismu.

L. K.

PRAVNA POSVETOVALNICA

Pogoji za upokojitev

V zadnjih mesecih smo dobili več pismov, v katerih nas naši bralci prosijo za pravni nasvet glede tega, ali izpolnjujejo pogoje za starostno pokojnino. Gre predvsem za borce, ki so vstopili v NOV po 9. 9. 1943, ki so mlajši in ki tudi nimajo zadostnega števila let pokojninske dobe. Vsem tem, ki so se z vprašanji obrnili na nas s prošnjo za konkretne odgovore, smo odgovorili s pismenim pojasnilom. Glede na precejšnjo nepoučenost pa naj v odgovoru navedemo splošne pogoje, pod katerimi je mogoče doseči pokojnino, bodisi starostno, predčasno, invalidsko, pokojnino za borce, za neborce itd.

Najprej osnovno določilo: pravico do starostne pokojnine pridobi zavarovanec z dopolnjenimi 60 leti starosti in s pokojninsko dobo najmanj 20 let. Če ženske pa zadošča 55 let starosti in pokojninska doba najmanj 20 let. Pravico do starostne pokojnine s pokojninsko dobo manj kot 20 let pridobi zavarovanec, ki je dopolnil starost 65 let (zavarovanka, ki dopolni 60 let), če ima vse zavarovalne dobe najmanj 15 let, od tega najmanj 40 mesecev v zadnjih 5 letih ali 80 mesecev v zadnjih 10 letih.

Nadalje poznamo predčasno pokojnino, katero lahko uveljavlja zavarovanec tudi pred dopolnitvijo 60 let, če ima vse zavarovalne dobe najmanj 15 let, od tega najmanj 40 mesecev v zadnjih 5 letih ali 80 mesecev v zadnjih 10 letih.

Nadalje poznamo predčasno pokojnino, katero lahko uveljavlja zavarovanec tudi pred dopolnitvijo 60 let, če ima vse zavarovalne dobe najmanj 15 let, od tega najmanj 40 mesecev v zadnjih 5 letih ali 80 mesecev v zadnjih 10 letih.

Nadalje poznamo predčasno pokojnino, katero lahko uveljavlja zavarovanec tudi pred dopolnitvijo 60 let, če ima vse zavarovalne dobe najmanj 15 let, od tega najmanj 40 mesecev v zadnjih 5 letih ali 80 mesecev v zadnjih 10 letih.

Nadalje poznamo predčasno pokojnino, katero lahko uveljavlja zavarovanec tudi pred dopolnitvijo 60 let, če ima vse zavarovalne dobe najmanj 15 let, od tega najmanj 40 mesecev v zadnjih 5 letih ali 80 mesecev v zadnjih 10 letih.

Nadalje poznamo predčasno pokojnino, katero lahko uveljavlja zavarovanec tudi pred dopolnitvijo 60 let, če ima vse zavarovalne dobe najmanj 15 let, od tega najmanj 40 mesecev v zadnjih 5 letih ali 80 mesecev v zadnjih 10 letih.

Nadalje poznamo predčasno pokojnino, katero lahko uveljavlja zavarovanec tudi pred dopolnitvijo 60 let, če ima vse zavarovalne dobe najmanj 15 let, od tega najmanj 40 mesecev v zadnjih 5 letih ali 80 mesecev v zadnjih 10 letih.

Nadalje poznamo predčasno pokojnino, katero lahko uveljavlja zavarovanec tudi pred dopolnitvijo 60 let, če ima vse zavarovalne dobe najmanj 15 let, od tega najmanj 40 mesecev v zadnjih 5 letih ali 80 mesecev v zadnjih 10 letih.

Nadalje poznamo predčasno pokojnino, katero lahko uveljavlja zavarovanec tudi pred dopolnitvijo 60 let, če ima vse zavarovalne dobe najmanj 15 let, od tega najmanj 40 mesecev v zadnjih 5 letih ali 80 mesecev v zadnjih 10 letih.

Nadalje poznamo predčasno pokojnino, katero lahko uveljavlja zavarovanec tudi pred dopolnitvijo 60 let, če ima vse zavarovalne dobe najmanj 15 let, od tega najmanj 40 mesecev v zadnjih 5 letih ali 80 mesecev v zadnjih 10 letih.

Nadalje poznamo predčasno pokojnino, katero lahko uveljavlja zavarovanec tudi pred dopolnitvijo 60 let, če ima vse zavarovalne dobe najmanj 15 let, od tega najmanj 40 mesecev v zadnjih 5 letih ali 80 mesecev v zadnjih 10 letih.

Nadalje poznamo predčasno pokojnino, katero lahko uveljavlja zavarovanec tudi pred dopolnitvijo 60 let, če ima vse zavarovalne dobe najmanj 15 let, od tega najmanj 40 mesecev v zadnjih 5 letih ali 80 mesecev v zadnjih 10 letih.

Nadalje poznamo predčasno pokojnino, katero lahko uveljavlja zavarovanec tudi pred dopolnitvijo 60 let, če ima vse zavarovalne dobe najmanj 15 let, od tega najmanj 40 mesecev v zadnjih 5 letih ali 80 mesecev v zadnjih 10 letih.

Nadalje poznamo predčasno pokojnino, katero lahko uveljavlja zavarovanec tudi pred dopolnitvijo 60 let, če ima vse zavarovalne dobe najmanj 15 let, od tega najmanj 40 mesecev v zadnjih 5 letih ali 80 mesecev v zadnjih 10 letih.

la starost 50 let).

Možna pa je pridobitev starostne pokojnine že s samo dopolnitvijo pokojninske dobe. Kdor je dopolnil pokojninsko dobo 40 let, se lahko upokoji ne glede na svojo starost. (Za zavarovanko zadošča 35 let pokojninske dobe).

Vse to velja za zavarovance, za katere ne veljajo kakšne posebne ugodnosti. Po teh splošnih pogojih dosežejo upokojitev tudi borci NOV, ki so vstopili v NOV po 9. 9. 1943, s tem, da se pri njih pokojnina poveča za ustrezne odstotke, če uveljavljajo pokojnino pred dopolnitvijo pokojninske dobe 40 let oz. 35 let (zavarovanka). Sicer pa za borce po 9. 9. 1943 veljajo splošne določbe.

Pač pa veljajo posebne določbe za borce, ki so vstopili v NOV pred 9. 9. 1943. Ti borci pridobijo pravico do starostne pokojnine ne glede na svojo starost, ko dopolnijo pokojninsko dobo 35 let (borke 30 let), oziroma ko dopolnijo starost 45 let (borke 50 let), če so kadarkoli dopolnili pokojninsko dobo najmanj 20 let. Borcem NOV izpred 9. 9. 1943, ki ne izpolnjujejo teh pogojev, imajo pa najmanj 15 let pokojninske do-

be, pa razen tega posebna republiška komisija lahko prizna pravico do starostne pokojnine, če spozna, da je to potrebno glede na zdravstveno stanje.

Vse to vsebujejo določila temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju. Povsem nekaj drugega pa je invalidska upokojitev po določitih zakona o invalidskem zavarovanju. Po teh določitih pa se lahko upokoji tisti, ki so glede na svoje zdravstveno stanje nesposobni za opravljanje svojega poklica in izpolnjujejo sicer minimalne pogoje za tovrstno upokojitev. Za to upokojitev pa je odločilno zdravstveno stanje, ki ga ugotavlja zdravniška komisija.

Z LETALOM V MOSKVO IN LENINGRAD

Jugoslovansko turistično in avtobusno podjetje Putnik v Ljubljani prireja v proslavo 50-letnice oktobrske revolucije v dneh 6. do 11. novembra izlet z letalom v Moskvo in Leningrad.

Med tridnevnim bivanjem v Moskvi je v programu ogled panorame Borodinske bitke, ogled praznične parade in ogled mesta z avtobusom, dalje ogled Kremlja, Leninovega mavzoleja in palače orožja.

V Leningradu, kjer bi izletniki ostali prav tako tri dni, bi si ogledali mesto, Petropavlovsko trdnjavo, spominsko kopališče umrlih v obrambi Leningrada med II. svetovno vojno, Ermitaž in Puškinovo vasi.

Cena potovanja je 1750 N-din za osebo. Prijave do 15. septembra. Natančnejša pojasnila dobite pri Putniku v Ljubljani, Trg OF 15, v Mariboru, Partizanska 24 in v Slovenski Bistrici.

Za člane ZZZ NOV Slovenije je določena posebna ugodnost. Ob prijavi plačajo 400 N-din akontacije, ostalo vsoto pa lahko plačajo v devetih mesečnih obrokih po 150 N-din.

Srečanje

Sinje poletno jutro.

Delavec Peter stoji na pločniku, prestopa se in v glavi mu roji ena sama misel.

— Soba!

Že tri dni postopa po trgu, trka na vrata in išče sobo. V trgu je dobil novo službo. Jutri bi moral na delo, stanovanja pa ne dobi in konec.

Kraj njega se ustavi dolga limuzina. Izstopi elegantna gospodična in za njo postaven možak.

— Francek, bodi priden, takoj se vrnem! zagostoli gospodična, steče preko ceste in se zgubi za vrati nekega urada.

Možakar stoji tik limuzine. Nažge si cigareto in puha kolobarje v nekam soparno poletno jutro. Mimo pride druga gospodična in ljubko zažvrgoli.

— Gospod Franjo, dobro jutro!

Moški veselo poskoči.

— Zdravo, Majda! Kam jo mahaš?

— Naravnost k tebi. Sinoči sem te videla. Mariki si dvoril.

— Je to vse, kar mi hoče povedati?

— Oprosti, zaradi tistega denarja bi te rada vprašala...

— O, na dobiček misliš! Prihodnji teden. Ne bo ti ušel, bodi brez skrbi.

— Veš, rada bi šla na morje. Kam greš pa ti na dopust?

— Na Lošinj. Saj veš, zaradi moje nadihe.

— Z družino?

— Bodi pametna!

— Mogoče bom tudi jaz na Lošinj...!

— Lepo. Veš kaj, v pisarni me počakaj. Takoј pridem.

— Adijo.

— Adijo, srček!

Peter grbanči čelo. Ogleduje človeka, ki stoji pri avtomobilu. Zazdi se mu, da ga pozna. Nekeč ga je moral videti. Oči, nasmeh, kretnje, glas, prav vse mu je bilo tako čudno poznano. Nenadoma se mu je razjasnil spomin.

— Saj to je Šeligov Francek iz Kurje vasi! Tisti Francek, ki ga je moral Peter trikrat mobilizirati, pa mu jo je vse trikrat popihal. No, četrtič si je ptiček premislil in postal partizan. Tri mesece pred svobodo.

— Dobro jutro, Francek!

Francek, ki je že dolgo bil gospod Franjo, je kislilo, nekam nervozno razpotegnil obraz.

— Če se ne motim, si Sumigov Peter iz Žabje vasi, kajne?

— Seveda sem! se je Peter raznežil. Gotovo se me še spominjaš. Saj veš, iz Tomšičeve. Hm, prekleta partizanščina, kaj?

Francek, zdaj gospod Franjo, je pogledal levo in desno. Kje je Marička? Ta zvesta in simpatična administratorka. Da bi le ne prišla, zdaj, ko je v zadregi. Peter, ta zloje, ta nepridiprav mu je zmešal štrebo. In kaj še to. Lahko mu podre vso slavo in veljavo, ki si jo je v trgu pridobil. Zato mora delati previdno. Peter ne sme vedeti, da je gospodu

(Nadaljevanje na 8. strani)

Okroglo in oglate

Nova slikarja... V zadnjem času se je ponekod po svetu priljubljen en nov način slikanja. Hans Olsen iz Helsinkija na Danskem tako »ustvarja« svoje »slike« na razprostrto in napeto, sveže pobarvano platno vrže nekaj glist, nato pa spusti na platno nekaj piščancev. Piščanci pušajo na platnu, ko vneto lovijo gliste, znamenja (nežne zareze), pripravljene s krepeljčki in kljunčki... V Københavnu napovedujejo skorajšnjo razstavo takih »ustvarjenih abstraktnih slik«. Ali bo vsaj ta razstava spametovala kakšnega ustvarjalca abstraktnih slik?

»Primerna« prisposoba... Ameriški kongresnik in predsednik odbora za finance je izjavil v kongresu: »Davkov ni treba v vsaki sezoni dvigati in spuščati kakor — ženska krila.«

Predvsem — želedec... V pariškem časniku »France Soir« je bil objavljen takle oglas: »Mlad, žilav umetnik, išče živi model. Zenske, ki znajo kuhati, imajo — prednost.«

»Ali ima ljudžerec pravico govoriti v imenu tistih, ki jih je požrl?« vprašuje v »Nepočasnih mislih« poljski satirik Stanisław Jerzy Lec.

Stari, dobri časi... Ameriški pisatelj J. Ferston obkokuje dobre, stare čase in pripominja: »Sedanjí časi niso nikdar bili — Zlatí časi...«

Snov, ki bi bila primerna za pisatelja komedij... Ameriški federalni preiskovalni biro (FBI) je pred kratkim izdal vsem policijskim postajam v deželi tiralico s štirimi fotografijami nekega nevarnega zločinca, ki bi ga bilo treba čimprej prijeti. Zločinec je bil slikan s prednje in zadnje strani, v desnem in levem

profilu. Že po nekaj urah je prejel direktor FBI Edgar Hoover od načelnika podeželske policijske postaje brzojavko: »Prejel sem fotografije in aretirale vse štiri zločince...«

Ameriška reklama. Na vratih neke newyorške popravilnice za avtomobile je obešeno takole opozorilo: »Popravilo zavore na vašem avtomobilu stane pri nas tri dolarje, vaš pogreb pa stane — tristo dolarjev.«

»Dobro podkovani« general... Poveljnik ameriške vojske v Vietnamu general Westmoreland je prišel v Washington in v kongresu zahteval dovoljenje za stopnjevanje vojnih posegov v Vietnamu. Ko so ga novinarji, po njegovem govoru v kongresu vprašali, kako dolgo utegne še trajati vojna v Vietnamu, jim je jedrnatno odgovoril: »Ne vprašuj te mene, jaz nimam niti pojma...«

Močno »vabljava« ponudba... Borza dela v angleškem mestu Bromley ponuja delo »dekletu prijetne zunanosti, od katere pričakuje delodajalec edinele to, da bo stala mirno na mestu«. Gre za mesto v tamkajšnjem cirkusu, ki nima več asistentke — metalca nožev...

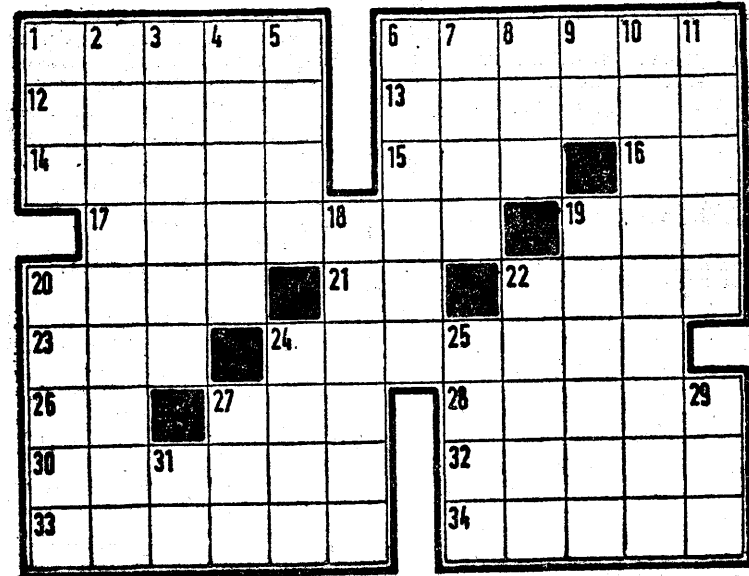
● V ZDA zapusti vsako leto povprečno 850.000 mož svoje žene. V dveh odstotkih primerov je vzrok za ločitev druga ženska, medtem ko zapustijo skoraj v vseh drugih primerih svoje žene, da bi bili »znova svobodni«.

● Najdaljši predor za avtomobilski promet na svetu je predor pod najvišjo evropsko goro Mont Blanc. Ta predor je skrajšal pot od Alpa do Pariza ali obratno za 200 kilometrov. Gradili so ga 6 let. Uporabljali so najsoodnejše tehnične pripomočke. Predor je dolg 11.600 m. Delavci, ki so gradili predor, so se morali boriti proti številnim težavam. Kljub najsoodnejšim zavarovalnim napravam je 23 delavcev — v predoru je delalo 1000 ljudi — izgubilo pri delu življenje. Predor je širok 9,6 m, ima tudi dva hodnika.

DROBNE zanimivosti

● Na južnoameriško državo Čile pride 15 % svetovne proizvodnje bakra. Ta država proizvede približno 600.000 ton bakra na leto.

● Lepa družinica... V drugi polovici XVIII. stoletja je v Suissem okrogli v Rusiji živel kmet Fjodor Vasiljev. V svojem dolgem življenju se je dvakrat oženil. S prvo ženo je imel — 69 otrok, z drugo »samo še« — 18. Prva žena

je rodila 27-krat: 4-krat četvorčke, 7-krat trojčke, 16-krat dvojčke. Druga žena je rodila 8-krat: 2-krat trojčka, 6-krat dvojčke. Ko je bilo Fjodoru Vasiljevu 75 let, so živeli z njim skoraj vsi njegovi otroci — 83 od 87.

● Zahodna Nemčija je največja evropska proizvajalka sadnih sokov; proizvade okrog 3.000.000 hl te pijače na leto. Na drugem mestu v Evropi je Italija s približno 1.000.000 hektolitrovsko proizvodnjo, na tretjem oziroma četrtem mestu pa sta Francija in Avstrija, ki prav tako spadata med pomembne proizvajalke tega čedalja bolj priljubljenih pijač.

● LR Poljska je četrti svetovni izvoznik ladij. Na glasu so zlasti poljske ribiške ladje; v gradnji le-teh tekmujejo poljske ladjedelnice s prvo svetovno proizvajalko ladij — Japonsko.

● Bodoči šahovski prvak? Perica Jelčić iz Bačkega Magliča je zelo vzbujal šahovsko igro in se poglablja v njene številne skrivnosti. Perica išče soigralce najraje med učenci, ki jih ponavadi počaka pred poslopijem osnovne šole »Zrko Zrenjanin« ter jih pokliče na junaški boj... Vedno jih premaga in vsakokrat zbudi občudovanje. Nič čudnega, saj ima Perica komaj — pet let! Mnogi preokupirajo, da bo Perica naš bodoči šahovski prvak.

● Svetovna proizvodnja jekla se je povečala v času od 1958. do 1965. leta z 274.000.000 na 540.000.000 ton.

•TV 5• Izhaja vsak teden - Izhaja ga Predsedstvo Zveze združenj borcev NOV Slovenije - Zavod »Borec«, Ljubljana Beethovnova 10 - Tisk in klisiranje: CZP Ljudska pravica, Ljubljana, Kopitarjeva 2 - List ureja uredniški odbor - Letna naročnina: 600 dinarjev oziroma 16 novih dinarjev. Posredna številka stane 40 din oziroma 10 N-par - Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, pri čemer p. predal 899-XI, ali na čekovni račun pri Narodni banki 501-8-20 - Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 - Rokopisov ne vračamo.

PET USODNIH LET ZA ITALIJO

»Moški in športnik« Starace

Kako to, da je Mussolini ne nadoma izgubil zaupanje »stranke«? Ob tej priložnosti si je treba ogledati tisto, kar so v letih 1942—1943 začeli imenovati »stranka«. Ker je vojna visela v zraku, je fašizem dosegel, da je bil vpis v stranko pogoj, obvezno dejanje za vsakogar, ki je želel zasedati kakšen položaj v državni službi. Seveda ti »avtomatično« priključeni člani ne zaslužijo imena »stranka«. Toda v tej množici je deloval tudi ožji krožek resničnih »prosto-voljcev«. Za razliko od mnogih, ki so prosili za člansko izkaznico kot za ključ do določenih položajev, tega očjega krožka niso sestavljali karieriisti. Toda to »osrednje srce« stranke (stranke iz leta 1921) je bilo razdeljeno na »interesne skupine«.

Največja in najpomembnejša je bila skupina, ki so jo sestavljali tisti fašisti, ki so svoje interese kratko in malo enačili

z Mussolinijem. Duceju so nudili osebno predanost, ki je bila kaj malo kritična, če že ni bila popolnoma slepa. Skupini so pripadali ljudje, ki so se bili uprli spremembi fašizma iz začetka »gibanja« v »stranko«. Glasovanje leta 1921, ki je dovolilo toliko sprememb, jih ni spreobrnilo v antifašizem. Še zmerom so bili »najzvestejši« fašisti.

Drugo »interesno skupino« so sestavljali tako imenovani »intelektualci«, ki so hoteli ustvariti doktrino fašizma in jo propagirati v imenu Mussolinija. V tretji skupini so bili ljudje, za katere sta bila Mussolini in fašizem predstavnika idej, ki so jim rojile po glavi: tako so služili Mussoliniju, kolikor so služili samim sebi. Ti ljudje so predstavljali zapoznelo pridobitev stranke; prišli so vanjo, ko je bil fašizem že utrjen.

Mogoče je bil najbolj značilen predstavnik prve skupine, se pravi predstavnik slepe po-

štenosti in zvestobe ter dokaj omejene inteligence — Achille Starace. V stranki je bil pravzaprav nekakšna institucija: vir in tarča cele vrste domislic, bodic, anekdot. Cilj njegovega življenja je bila kar se da »mussolinijevska« razlaga vsakega duševnega ukaza. Zaradi omejenih človeških sposobnosti je vsaka Staracejeva praktična razlaga parafilozofskih stvari postala komedijanstvo. Ko je duce predlagal, naj si dežela »okrepi mišice«, naj prežene mehkužnost in postane bolj moška, je Starace spremenil navodila v ukaz, naj vsak fašistični tajnik skače skozi ognjeni obroč in »tako dokaže, da ima levje srce in jeklene mišice«. Da bi poudaril »moški videz« Italijana, je Starace zahteval, naj zmerom nosi uniformo, pa čeprav je nošnja uniforme včasih učinkovala kot komedija. Starace je spodbujal »moške športe« kot na primer jahanje (ker je Mussolini jezdi) ali kolesarstvo (ker je njemu, Staraceju, zdravnik svetoval, naj vsak dan pol ure vozi kolo, če hoče izgubiti trebuh), toda zmerom je dosegel samo to, da se mu je vsa dežela smejala.

Ubogi Starace, je o njem govoril Bottai, sicer njegov osebni sovražnik: »Človek je boljši od svojih dejanj...« Toda tudi ta dejanja, ki jih je preklinjal, kdor ji je moral izpolnjevati, in ki se jim je smejal, kdor jih je opazoval, so prispevala, da se je pojavila reakcija ob ideji pomehkuženosti, ki je zlasti na tujem obšla ljudi, če so slišali za Italijo. Staraceju je treba priznati vsaj to, da je ostal ob šefu do smrti: obesili so ga na trgu Loreto. Ko ga je Mussolini ob začetku vojne odstavil s položaja sekretarja stranke, si je s tem pridobil simpatije določenih frakcij, ki pa so jo sestavljali tisočeri »majhni Staraceji«. Prav malo je tudi trpel »junaški« mit fašističnih nadjudi: Staracejevi nasledniki (Serena, Vidussoni, Scorza) niso bili kos voditelju, ki so ga zamenjali. V njihovih zmotah ni bilo tistega človeškega prizadevanja, ki je zmerom spremljalo komične napake prvega sekretarja PNF (fašistične stranke).

V drugi interesni skupini »fašističnih intelektualcev« je bil najpomembnejši predstavnik Giuseppe Bottai. Osebo je veroval v Mussolinija, verjel je, da je duce edini človek, ki lahko

vnese red v Italijo po letu 1918 in lahko takšen red obdrži neskončno ali vsaj toliko časa, da se politični nauk razvije in prestane vse preizkušnje. Bottai je pravzaprav ustvaril fašizem v tolikšni meri, kolikor je Mussolini ustvaril fašiste. Ideja o »korporativni državi«, katere propagandi je Bottai posvetil toliko sil, v njegovih očeh ni bila ne nesmiselna ne srednjeveška. Za Bottaija je oživiljen politične, gospodarske in moralne nacionalne enotnosti bilo prvi pogoj za restavracijo stabilnosti. Cerkev je iz več razlogov prenehala biti univerzalna: Bottai je nameraval ustvariti nekaj novega, kar naj bi zamenjalo »univerzalnost« cerkve, in tako je Mussoliniju ponudil fašizem kot konfesioniran in za uporabo pripravljen izdelek. Bottai se je razen tega prvi zavedel, da Mussolini vsaj prve čase ni brezpogojno navdušen nad fašizmom. Potrebna je bila potrpežljivost in Bottai je bil potrpežljiv. Za to je bil nagrajen, ko je prišlo do prve korporativne zakonodaje, še bolj pa leta 1933, ko se je dopolnila strukturalno korporativna organizacija, ki je postavljala (ali pa si je domisljala, da postavlja) v nove odnose sožitje kapitala in dela v proizvodnem procesu.

Bottai je bil še zmerom potrpežljiv tudi takrat, ko je duce nehal posvečati pozornost korporativni državi in ko se je bolj zanimal za zunanjo politiko: Mussolini mu je pojasnil (in Bottai je potrpežljivo sprejel razlago), da »korporativna revolucija« za svoj razvoj zahteva ne le notranjo, marveč tudi mednarodno stabilnost. Bottai je moral prenašati ljudi Riccijevega kova, ki pa jih je le kritiziral kot »fanatične, smešne toge in dogmatične«, prenašati je moral Staraceja. Zato pa ni mogel trpeti »izdaje revolucije«, kar ga je tudi oddaljilo od Mussolinija. Za Bottaija se je ta izdaja kazala v stopnjah: najprej z nemško-italijanskim zavezništvom, potem z »rimljanskim korakom« (»passo romano«), z reformo italijanske slovnice, ki naj bi se približala nemški (z zamenjavo vikanja na »lei« z »voi«: po nemškem vzorcu — »sie«), nazadnje pa s preganjanjem Židov, čenrav je bilo najprej neznanstveno. Nauki nacističnih teoretikov Bottaija niso ogreli, čeprav je v njih videl čisto akademsko zaslugo za širjenje evropskega nacizma. Bottai je slutil surovost gibanja, ki je prišlo iz zakajenih germanskih

Achille Starace
si »krepi mišice«

pivnic; Hitler in Mussolini sta bila zanj edina resnična sovražnika enotnosti, stabilnosti in napredka fašizma, in sicer Hitler od nekdaj, Mussolini pa od leta 1939. Leta 1942 je Bottai prišel do sklepa, da mora Mussolini — kar zadeva Italijo — »oditi«, če je treba rešiti fašizem in izpolniti revolucijo.

Tretja kategorija strankinih članov je bila najpopolneje utelešena v Luigi Federzoniju. V preteklosti se je Federzoni strinjal s spojitvijo svoje nacionalistične stranke s fašizmom. V zamenjavo naj bi se fašizem obarval z nauki in domnevami nacionalizma. Federzoni je bil Mussoliniju silno koristen, najprej ko se mu je posrečilo doseči »normalizacijo« takoj po prihodu fašistov na oblast (Federzoni je to lahko storil, ker je bil razsodnik srednjih in višjih slojev desnice). Še bolj pa je bil koristen duceju potem, ko je kot notranji minister obveljal položaj v dneh, ko so fašisti ubili socialista Matteottija. Del fašistov ga je celo obtoževal, da je bil med krizo slab svetovalec duceju, »ker je bil proti mobilizaciji »milicije« v provincah (Galbiati, da omeni-mo samo enega izmed kritikov, je zmerom trdil, da je bila to velika Federzonijeva napaka). Skoraj gotovo pa je res ravno nasprotno: Federzonijeva taktika je v dneh krize prizanesla fašizmu s silno reakcijo, ki bi utegnila biti usodna.

Nedvomno drži, da je Mussolini zmerom imel Federzonija za nadarjenega in sposobnega človeka. Dokaz za to je tudi v Mussolinijevem ukrepu, ko se je udril na oblasti: tedaj je Federzonija (kot Bottaija) postavil na manj pomemben položaj, da mu ne bi mogel škodovati.

(Nadaljevanje v prihodnjem)

Križanka

22. nerodoviten svet v Jugoslaviji. 23. izraz, kadar prestopi nogometna žoga mejo igrišča. 24. pred leti umrl slovenski filmski režiser (Mirko). 26. kratka važne ustanove v OZN. 27. partizanski priimek komisarja Tomšičeve brigade Staneta Dobovičnika. 28. vrsta volnene tkanine. 30. vrsta opeke (množina). 32. operni spev. 33. priimek jugoslovanskega nobelovega nagajenca. 34. kraj pri Novi Gorici.

NAVPIČNO: 1. število. 2. uničujoče nemško koncentracijsko taborišče med vojno. 3. popravilo, obnova. 4. žensko ime. 5. vrata. 6. jezero v Kanadi pri delti reke Mackenzie. 7. reka v SSSR, ki veže jezera Ladoga in Onega. 8. tovarna v Mariboru. 9. ime črke. 10. vstaja, prevrat, tudi kar se je dogajalo med vojno pri nas. 11. nasproti. 12. priimek narodnega heroja, komandanta prve VDV brigade, padel novembra 1944; ranjenemu so belogardisti vrezali prsterokrako zvezdo na lice (Jože Žigari). 13. prekat. 20. vas nad Poljansko dolino na Goranjskem, kjer je bila ustanovljena Prešernova brigada. 22. ime nemške socialistične pisateljice in političarke med prvimi ustanoviteljici socialističnega ženskega gibanja (Zetkin). 1888—1944. 24. narod na Balkanu. 25. vrsta lovskega psa. 27. prisoj. 28. princ iz indijskega epa »Mahabharata«. 31. kratka za lovsko društvo.

Rešitev križanke iz prejšnje številke

VODORAVNO: 1. obost. 7. obroč. 12. Bebler. 13. Troja. 14. trkač. 15. premer. 16. otok. 17. Grog. 18. kal. 19. Bask. 20. npr. 23. Italij. 25. stoj. 26. Kotlje. 28. stih. 29. Eleat. 30. Krakov. 31. pevka. 32. parada.

(NADALJEVANJE S 7. STRANI)

Franjo zoprn do kraja in da se ga hoče na vsak način otresti. Najprej je stopil v bližnjo gostilno in tam nekaj naročil. Nato je Petru napravil poklon.

— Peter, bodi moj gost! Najprej te popeljem na moj dom, nato pa ga morava malo srkniti. Na srečanje po dvaindvajsetih letih. Saj si na dopustu, ne?

— O dopustu letos še sanjati ne smem. Novo službo nastopam.

— Kje neki?

— Tu, v vašem trgu.

zdelo se mu je, da je vse skupaj pravljica in ne stvarnost.

— Malica je bila pri kraju in že sta zopet sedela v limuzini. Franjo je začel z razlago.

— Ta, ki naju je stregla, je moja žena. Sitna je kot sam hudič. Sinoči sva se sporekla. Zaradi administrativne, ki sem jo danes pripeljal v trg. Ljubosumna je. Pa brez vzroka. Zenski imam prek glave. Rad bi se končno umiril. Rad bi zaživel življenje, ki je podobno človeku.

Tako je govoril gospod Franjo, limuzina pa je drsela po gladkem asfaltu. Čez čas se je ojunčil tudi Peter.

Srečanje

Peter je nerodno zlezal v limuzino, Franjo pa jo je spustil z močnim sunkom na široko asfaltno cesto. Črna kočija je drsela po gladkem asfaltu, Peter in Francelj pa sta molčala. Peter je mislil na sobico, Franjo si je belil glavo, kako bi se ne povabljenega gosta odkril.

Gospod Franjo je zavil s ceste. Izstopila sta pred veliko, moderno zidano hišo. Franjo je pokazal z roko.

— Vidiš, to pa je moja kočarija!

— Kočarija? se začudi Peter. Graščina, ne pa kočarija!

Gospod Franjo pa ga je popravil: — No ja, graščina ravno ni. Je pa sodobno urejena dvostanovniška hiša. Tudi na otroke je treba misliti. Tehnika drvi. Kam, ne vemo. Gornje stanovanje čaka na otroke. In spodaj garaža. Predračun je znašal desetine milijonov starih dinarjev. Pa je ne dam za desetlet! In ti, imaš družino, imaš hišo?

Peter rahlo prikima.

— Družino imam: ženo in dva sina. Hiše nimam. V starem fabriškem bloku se stiskamo. Ne vem, nimam sreče. No ja, pa kar rinemo. Tako pač, iz dneva v dan.

— Življenje je borba! pravi Francelj in porine Petra v hišo. Vstopila sta. Toliko da ni Petra vrglo na zadnjico. Ta vražji parket! Vse se je svetilo, kakor da je vse skupaj eno samo sonce, kakor da je tu tovarna najmodernejšega pohištva in dragocenih preprog.

Postregla ju je suha in mrka gospa. Nič ni govorila. Molče je izvrševala ukaze gospoda Franja. Peter je jedel, nič se ni sramoval. Tudi pil je. Za-

— Čuj, Francelj, kakšno službo pa imaš? Navaden državljanič je ne moreš biti!

— Ah! je gospod Franjo zamahnil z roko. En ubogi direktorček lesnega podjetja sem. Gori nad trgovim. Nič posebnega. Delo, skrb, sestanki, potovanja in jeza z delavci. Madona, to so lenuhi! Človek bi se včasih od jeze pretrgal.

— In ti? se je obrnil k Petru. Kaj te je privedlo v naš trg?

— Nova služba, Francelj! Saj se spominjaš, da sem se izučil za ključavničarja? Kaj bi se ne! Skupaj sva hodila v obrtno šolo: ti za mizarstvo stroko, jaz za ključavničarstvo. Na starem mestu sem zaslužil komaj petsto novih dinarjev. Tu mi obetajo šeststo petdeset. Pa ti, koliko zaslužiš na mesec?

Franjo Petrovo govorjenje očitno ni bilo po volji. Kaj vse mu še ne bo natvezil! Da bi ga zloze! Zdaj, po tolikih letih! Delati pa se je moral prijaznega.

— Hm, tako pač. Enkrat več, drugič manj. Povprečno dvesto petdeset jurjev. Ni dosti, pa kar gre. Za odgovornost pa dobivam še nekaj premije in tu in tam kak dobiček.

Pred tremi leti sem si zgradil hišo. In to zadnji čas. Saj veš, borčevski krediti so vedno bolj pičili. Meni so dali tri milijone. Na trideset let. Lani sem si kupil tole škaflo. S fikcijo ni nič. Mora že biti kaj poštenega. Štiri milijone sem dal zanj. Hudičjevo sem moral stiskati. Milijoni niso mačje solze, res ne.

Gospod Franjo je pritisnil na zavoro. Elegančna limuzina se je ustavila pred restavracijo. Nad vrati je bleščal napis: PRI TREH VDOVAH. Preden sta vstopila, se je Francelj nagnil k Petru.

— Peter, prosim te. kljči me — gospod Franjo. Tu me vsi tako kljčejo.

Peter je v nasmešku prikimal, že zaradi tega, ker je upal na sobico. Če nihče, gospod Franjo mu jo bo dal. Skupaj sta pasla živino, hodila v šolo, skupaj sta se učila obrti in skupaj sta partizani. Le pri zadnjem je bila razlika: Peter je bil v hosti skoraj tri leta, Francelj pa bore tri mesece.

Vstopila sta. Brhka natakarka se je globoko priklonila.

— Dober dan, gospod Franjo! Kar tjale v posebno sobo. In s čim smem postreči?

Sedla sta za lepo pogrnjeno mizo. Gospod Franjo je naročil, prikupna natakarka pa se je prijazno smejčkala in oblagala mizo. Pila sta. In to najboljše vino. Seveda, za tako pomembno srečanje se tudi spodobijo. Peter se ni dal prositi. Franjo je bil zmernejši. Vmes je naročil črno kavo in Petru govoril.

— Danes pridejo trgovci in moram biti trezen. Drugače te kar prelistijo. No, pij, Peter!

Peter je pil in postajal zgovoren. Kar na vsem lepem mu je zleto iz ust.

— Francelj, veš kaj, odstopi mi za kak čas sobico na podstrešju. Jutri moram nastopiti novo službo. Dopust sem tvegal, samo da bi malo več zaslužil. In če ne dobim sobe, ne bom mogel. Kako misliš, Francelj?

— Ze spet ta prekleti Francelj! si misli Franjo. Petru pa je dal sila prijazen odgovor.

— Peter, zelo rad. Ampak zares nemogoče. Vso stvar ima v rokah žena, ona pa je zelo čudaka. Saj bi se ločil, pa že zaradi otrok ne morem. Oprost, ne morem in ne smem.

Hotel je še nekaj reči, pa so se odprla vrata in pri mizi je stala elegantna administratorka.

— Gospod Franjo, potniki so v podjetju. Takoj se morate vrniti.

Gospod Franjo se je Petru opravičil in že ga ni bilo več. Peter pa je na trebo prazni kozarce še dolgo v noč. In ko je bilo treba poravnati račun, je brhka natakarka zažgoleda.

— To je plačal gospod Franjo.

Peter jo je pogledal z motnimi očmi, zazibal se je in stisnil skozi priprte zobe:

— Aha, Seligov Francelj je plačal. No ja, naj bo. Recite mu, da ga Sumigov Peter, tisti, ki ga je moral štirikrat mobilizirati, da je bil potem tri mesece partizan, lepo pozdravlja. Povejte mu, da ni prav noben tovariš, temveč do kraja pokvarjena baraba in da mi spomin še kar dobro dela. Pjaj pa, tako tovarištvu!

Stopil je na pločnik in v siju električnih luči premišljeval o srečanju s Seligovim Franceljom, stari »bojnim« tovarišem.

Sobe pa ni dobil in tudi nove službe ni nastopil; vrnil se je domov in ostal pri starem. —dk—